caleidoscop

Nicolae Armeș

ABC-ul comportării civilizate

185

Practic!
Instructiv!
Educativ!

* caleidoscop *

Prezintă soluții practice și răspunde la cele mai diferite probleme pe care le întîmpinăm zilnic în preocupările noastre pentru îmbunătățirea și înfrumusețarea vieții.

Redactor: **Iulia Cheşu**
Tehnoredactor: **Eugenia Cernea**

Coperta: **Dumitru Verdeş**
Ilustraţia artistică: **Done Stan**

Editura Ceres
Bucureşti
1990

Nicolae Armeș

ABC-ul comportării civilizate

ISBN 973-40-0097-7

MANIERELE SÎNT O OGLINDĂ ÎN CARE FIECARE ÎȘI ARATĂ FAȚA

Politețea a fost și este indispensabilă fiecărui om, în orice societate. Un proverb indian spune că **„florii i se cere parfum, iar omului politețe"**. Nu întîmplător, cred, politețea a fost comparată cu o cheie de aur, care deschide toate porțile. Dar, în același timp, trebuie avut în vedere și faptul că excesul de politețe, de ceremonie, este deseori la fel de prost cotat ca și lipsa de politețe.
Pentru a ne da seama și mai bine de importanța deosebită a actelor de politețe, aș aminti aprecierea lui La Bruyère: **„Manierele, pe care le neglijăm ca pe niște lucruri mărunte, fac adesea ca oamenii să te judece în bine sau în rău. O cît de ușoară străduință de a avea maniere plăcute și civilizate te-ar scuti de aprecierile lor nefavorabile"**.

Despre salut

Salutul este prima și cea mai elementară manifestare de politețe și curtoazie față de altă persoană. Este larg răspîndită, și apreciată, așa cum se cuvine, norma de a saluta persoana cunoscută atunci cînd o întîlnești. Un proverb românesc grăiește că „salutul între doi dușmani este primul semn al

împăcării". Iată, deci, sorgintea și importanța acestui gest elementar.

„Nici o îndoială că se poate numi amabil acela care văzîndu-te te salută de la distanță".

TEOFRAST „*Caracterele*"

În mimică, în expresia corporală ca și în ținută, salutul comportă o serie de nuanțe care

pot să-i modifice sau să-i completeze sensul, îmbrățișînd expresia stimei sau a unei obligații formale.
Bărbații salută ridicîndu și pălăria de pe cap, cu circa doi metri înainte, apucînd-o de calotă, îndreptîndu-se cu capul ușor înclinat, privind în ochii persoanei salutate. În același timp, dacă este cazul, se scoate din gură, cu cealaltă mînă, țigara sau pipa. Nu se salută cu mîinile în buzunar.
Salutul cu pălăria se execută întotdeauna cu mîna opusă părții pe care se găsește persoana salutată, evitîndu se astfel situația de a acoperi fața persoanei salutate cu pălăria.
În cazul cînd în mîna cu care trebuie executat salutul se duce un obiect greu, se poate saluta cu mîna liberă, ținînd seama însă, în continuare, de cele arătate mai sus, respectiv, de-a nu acoperi fața persoanei salutate. Dacă ambele mîini sînt ocupate se acceptă salutul prin simpla înclinare a capului.
Dacă bărbatul are pe cap căciulă, bască sau șapcă cît și în cazurile cînd este fără pălărie, salutul se face printr-o înclinare a capului, însă ceva mai pronunțată.

„Bună ziua căciulă, că stăpînul n-are gură!"

Proverb românesc

Este indicată, de asemenea, schițarea intenției de a scoate căciula, basca sau șapca, apucîndu-i marginea cu degetele. Acestea se vor scoate de pe cap, dacă persoana salutată, mai în vîrstă sau superioară în grad, se

oprește pentru a se întreține cu cel salutat.

Trebuie evitate înclinările exagerate ale coloanei vertebrale. „Gradul" de înclinare este totdeauna în funcție de persoana căreia îi este adresat salutul, exagerarea însă poate fi defavorabilă atît pentru persoana salutată, gestul putînd fi interpretat ca batjocură, cît și pentru cel care salută, salutul fiind apreciat ca o dovadă de lingușire sau lipsă de personalitate.

Răspunsul la salut este obligatoriu.

Femeia răspunde la salut printr-o ușoară înclinare a capului. Înclinarea respectivă nu trebuie făcută în silă. Se recomandă ca răspunsul să fie însoțit de un ușor surîs, dovadă că a recunoscut persoana care a salutat-o.

Răspunzînd la salutul bărbatului, femeia îl poate reține pe acesta pentru a schimba cu el cîteva cuvinte. Nu se cuvine însă ca un bărbat să rețină o femeie pe stradă, cu excepția acelor cazuri cînd relațiile dintre ei sînt colegiale. Dacă cei care se salută se opresc, iar femeia este însoțită de o persoană necunoscută partenerului, trebuie făcute prezentările de rigoare. Bărbatul însoțit de o femeie va căuta să evite situația de a reține o cunoștință pe stradă. Dacă totuși este nevoit să facă acest lucru, va prezenta neapărat persoanei care îl însoțește cunoștința reținută. În nici un caz nu se cuvine să fie lăsată o femeie singură, în stradă, pentru a aborda o altă persoană.

Cînd nu avem o memorie vizuală prea bună, întotdeauna este mai bine să ne înclinăm în fața persoanei, a cărei figură ne este familiară, decît să riscăm a ignora o cunoștință. Lip-

sa de atenție constituie un act de nepoliteţe.

„Oamenii sînt atît de plini de sine, încît toate sînt în funcţie de ei; le place să fie văzuţi, arătaţi şi salutaţi chiar şi de necunoscuţi"

LA BRUYERE, *„Caracterele"*

Este bine să reţinem că:

- Bărbaţii salută primii femeile.
- Tinerii salută pe cei mai în vîrstă.
- Subalternii salută pe superiorii în grad.
- Noii veniţi salută pe cei deja prezenţi.
- Elevii şi studenţii salută cadrele didactice.
- Persoanele din maşină salută pietonii cunoscuţi.
- Persoana pe lîngă care treci este salutată.
- Femeia însoţită de un bărbat salută pe cea care merge singură.
- Prima salută persoana cea mai politicoasă.
- Oamenii bine crescuţi se salută reciproc, simultan.

Bărbatul îşi scoate pălăria şi o ţine în mînă:

- Cînd intră cu o femeie în lift, într-un bloc, hotel sau orice clădire care serveşte drept locuinţă; pe coridor sau pe scări el şi-o pune din nou pe cap.
- Cînd se opreşte pe stradă pentru a vorbi cu o femeie; dacă bărbatul îşi va continua drumul împreună cu femeia, el îşi va pune pălăria pe cap. În timp ce stau de vorbă,

pe stradă, bărbatul trebuie să fie descoperit și de asemenea, să nu fumeze.

- Bărbatul se descoperă, cînd se cîntă imnul național al unei țări.
- Bărbatul se descoperă în fața unui cortegiu funerar; (șoferii—bărbați sau femei—aprind luminile de poziție ale vehiculelor).
- Bărbatul se descoperă și ori de cîte ori spune „scuzați", „mulțumesc", cît și atunci cînd vorbește cu o femeie sau se adresează acesteia într-o problemă.

„Îndeosebi trebuie să arătăm respect și stimă bătrînilor, femeilor, celor pe care îi disting virtuțile, talentele, funcțiunile ce împlinesc".

PAUL DOUMER, *„Cartea copiilor mei"*

Un bărbat se ridică în picioare:

- Întotdeauna cînd intră în cameră o femeie. În localurile publice, bărbații nu se ridică în picioare pentru fiecare femeie care pare că se apropie.
- Atunci cînd o femeie se adresează unui bărbat sau cînd îi răspunde, acesta se ridică în picioare.
- Cînd o femeie intră în biroul unui bărbat în probleme de serviciu, el trebuie să o primească în picioare, să-i ofere un scaun, și să nu se așeze înainte de a se așeza ea.
- Cînd ea se ridică să plece, el trebuie să se ridice imediat, să stea în picioare atîta timp cît stă ea — indiferent cît ar sta — și apoi să o conducă pînă la ușa pe care el i-o va ține deschisă.
- În cazul întîlnirii cu o persoană cunoscută, pe care nu dorim totuși să o salutăm, eschivarea trebuie făcută cu tact. Dacă distanța

permite, este recomandabilă ocolirea acesteia. Dacă întîlnirea este inevitabilă, un salut scurt, pur formal, pare a fi cea mai bună soluție.
Se salută, de asemenea, la intrarea într-un birou, restaurant, compartiment de tren, sală de așteptare, magazin mic sau lift. Nu se salută persoanele necunoscute la intrarea într-un magazin mare, autobuz, tramvai, oficiu poștal sau gară.
În relațiile de muncă se aplică, de obicei, principiul potrivit căruia sînt salutați cei superiori în grad, chiar și atunci cînd aceștia sînt bărbați. În orice caz, femeile mai tinere salută pe cele mai în vîrstă, cu funcții superioare.
Cum procedează o femeie de vîrstă mijlocie cînd șeful este mai tînăr? Șeful bine crescut va fi cel care o va saluta, procedînd așa cum ar proceda cu o femeie cunoscută. Dacă întîrzie să facă aceasta, femeia îl va saluta, fără să considere lipsa salutului din partea șefului ca un afront.

„Societățile cele mai plăcute sînt acelea unde domnește între membri o stimă reciprocă".

GOETHE, *„Maxime și reflecții"*

Salutul oral. Cînd se salută, în funcție de împrejurări, se poate rosti și formula: „Bună dimineața, bună ziua, bună seara domnule, doamnă".
De obicei nu se pronunță numele persoanei care este salutată și nici titlul acesteia.
La întîlnirile oficiale, trebuie pronunțată denumirea gradului. De pildă: „Bună ziua, domnule ministru, director, inspector ...". Constituie un act de impolitețe abrevierea

formulelor de salut ca „B'mneața" (în loc de „bună dimineața") sau „B'seara" (în loc de „bună seara").
Formule ca „Hallo", „Ciao", „Servus", „Adieu" se folosesc pînă la o anumită vîrstă numai între prieteni, dar, în general se recomandă evitarea lor. Scriitorul P e t r u V i n t i l ă arată, pe drept cuvînt, că: „salutul și răspunsul la salut sînt ipostaze ale aceluiași lucru, în cadrul oamenilor care se cunosc și se recunosc în mulțime". Există un mod de a saluta familiar și colegial și un altul de a saluta respectuos și cu toată deferența. În unele regiuni din țara noastră (Banat și Transilvania) prietenii își spun și în zilele noastre, conform unei străvechi tradiții latine: „Servus"!
Între prieteni nu este necesar un protocol prea riguros, dar trebuie evitată orice notă de vulgaritate. Nici chiar cei mai buni amici nu pot pronunța formele interjecțiilor acute (mă, bre, bă), care rămîn vulgare și se refuză total de către bunul simț.
Strîngerea de mînă constituie unul din gesturile tradiționale umane, simbolizînd bunele intenții, sentimente de prietenie, de cordialitate, de bucurie, nutrite față de persoanele întîlnite. Strîngerea de mînă poate interveni fie cînd persoanele care s-au salutat se opresc pentru a sta de vorbă sau atunci cînd continuă drumul împreună, fie cu ocazia prezentării lor.
Spre deosebire de salut, în cazul strîngerii mîinii, femeia este aceea care întinde prima mîna, cel mai în vîrstă celui mai tînăr și cel cu grad superior celor cu grad mai mic. Cînd subalternul se prezintă în fața superiorului, la chemarea acestuia, este o obligație

elementară a superiorului ca la salutul prezentat de subaltern să îi întindă mîna.
Acest gest impune o comportare corespunzătoare de ambele părți, astfel:

„Să arătăm după moda și obiceiurile țării tot respectul și stima ce se cuvin rangului și condiției persoanei respective".

F. LOCKE, *„Cîteva cugetări despre educație"*

- Mîna se strînge cu capul descoperit,cu o ușoară înclinare a capului și privind fața celui pe care îl saluți.
- Bărbații se scoală, în toate împrejurările, pentru a strînge mîna interlocutorilor lor.
- Femeile, în schimb, se ridică în picioare numai atunci cînd strîng mîna unei persoane mult mai în vîrstă sau pe care doresc s-o onoreze în mod deosebit.

Mîna trebuie întinsă hotărît dar degajată, palma trebuie să cuprindă întreaga palmă a interlocutorului, strîngerea să fie evidentă, scurtă și nu prea puternică. Acest salut trebuie să emane un sentiment de căldură și cordialitate, de o parte și de alta.
Femeile mai tinere strîng, de obicei, mîna celor mai în vîrstă. Dealtfel, femeile îți strîng mîna simplu, mai degrabă își mișcă mîna decît să o strîngă și apoi îi dau drumul.
Este totalmente neindicată întinderea mîinii cu moliciune. Un act de impolitețe îl constituie și întinderea sau apucarea numai a cîtorva degete. În cazul unei întîlniri în grup, ordinea în care se dă mîna este următoarea: femeile între ele; femeile cu bărbații; bărbații între ei.
Dacă grupul nu este prea numeros, nu se dă mîna, iar salutul se efectuează numai prin înclinarea capului.

Portul mănușilor. Femeile nu-și scot mănușile decît dacă întîlnirea este fixată dinainte. Bărbații se pot saluta și ei, fără să-și scoată mănușile. Dacă, însă, unul din ei va scoate mănușa, atunci și al doilea trebuie să și-o scoată neapărat.

Salutînd o femeie care îi întinde mîna goală, bărbatul întotdeauna va scoate mănușa. Dacă are mănuși prea groase, fără degete, pătate sau murdare de la lucru, atunci trebuie să și le scoată, chiar dacă femeia îi întinde mîna în mănușă. Trebuie evitată situația de a ține pe cineva cu mîna întinsă, chinuindu-te să-ți scoți mănușa.

„Respectuosul este întotdeauna vrednic de stimă".

J. J. OBERT, *„Cugetări"*

În încăperi, bărbatul nu intră cu mîna dreaptă înmănușată. Este de preferat ca ea să fie scoasă înainte de a suna la ușă. Mănușile se scot în restaurant și într-o sală de dans (cu excepția femeilor care poartă mănuși de bal), dar ele se pot purta în tren, la sport și pentru condusul mașinii. La teatru, ca și la toate manifestările publice care au loc în săli, bărbații își vor scoate mănușile, în timp ce femeile, dacă doresc, pot să le păstreze. La o invitație, la masă, nu se intră în sufragerie cu mănușile în mînă.

Constituie greșeli: sărutul mănușii, sărutul mîinii peste un scaun sau masă, sărutul mîinii în mod mecanic sau afectat, ca și sărutul mîinii numai la unele din femeile care se află împreună.

„Toate popoarele civilizate au respectat femeia".

J.J. ROUSSEAU, *„Emil"*

Sărutul mîinii. Sărutul mîinii constituie un act de curtoazie, numai dacă este făcut cu discreție.
Femeia întinde mîna bărbatului care o salută. Acesta o prinde cu vîrful degetelor, se apleacă asupra ei și își lipește buzele de mînă sau, și mai bine, simulează acest lucru, oprindu-se la cîțiva milimetri de aceasta.
Copiii nu trebuie să sărute mîna nimănui. Părinții nu trebuie să-i învețe acest lucru, iar mătușile n-ar trebui să le pretindă așa ceva.
Cu ocazia unei despărțiri pentru o perioadă mai îndelungată, cît și cu prilejul revederilor din gări, aeroporturi și chiar pe stradă, sărutul pe obraz, cu condescendența necesară, mi se pare admisibil, mai ales între persoanele apropiate.

În sînul familiei învățăm primele norme de comportare, trecem prin momente din cele mai dragi, mai vesele ori mai triste.
Totodată căminul este cel mai bun lăcaș de învățare a comportării civilizate. Nu întîmplător se spune despre omul care nu se comportă așa cum trebuie că îi lipsesc cei șapte ani de acasă.
Rolul educației primite în familie capătă, așadar, cea mai mare importanță, căci aceasta influențează nu numai spiritul și manierele, ci și caracterul.
Să veghem deci ca atitudinea, comportarea noastră, să fie totdeauna cea cuvenită în acest lăcaș sacru — căminul.

Despre ținută

O ținută frumoasă se dobîndește, în primul rînd, practicînd sistematic și corect gimnastica, eventual un alt sport. Nu strică, mai ales atunci cînd se constată unele deficiențe la acest capitol, să facem exerciții sub îndrumarea specialiștilor. „Gîrbovirea timpurie a unor tineri înalți, care nu știu să-și țină drept

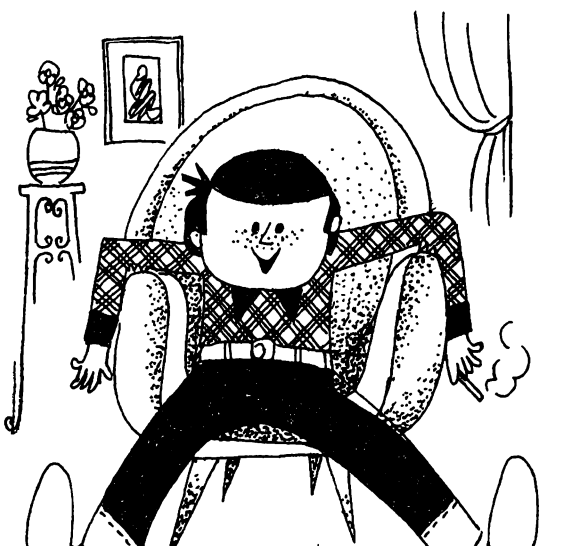

capul și șira spinării creează o imagine penibilă. Sfatul mamei: „nu sta cocoșat!" e bine să nu fie uitat nici la vîrsta cînd ai nepoți ori strănepoți.

Mersul trebuie să constituie o armonie de mișcări pe care le face un om sigur, degajat, pășind cu capul sus, chiar și atunci cînd este îngîndurat. Știm să mergem de la un an, dar nu strică dacă învățăm și la 50 de ani. Lungimea pasului trebuie corelată cu înălțimea. Omul scund care vrea să-și dea importanță prin pașii uriași pe care îi face, devine ridicol. Aceeași impresie nefavorabilă produc și persoanele înalte care exagerează mergînd cu pași mici. Talpa se orientează

puțin în exterior, pentru a călca ușor și elastic. Se înșeală cel care vede eleganță în zgomotul pașilor grei cu care calcă.

„Frumosul este simbolul binelui moral".

K A N T, *„Critica rațiunii"*

Umerii și brațele nu trebuie balansate, dar nici lăsate să se miște de parcă ar atîrna de corp. Mișcarea mîinilor trebuie să fie naturală, degajată, coordonată cu ritmul mersului. În nici un caz mîinile nu trebuie „ascunse" în buzunarele pantalonilor. Se admite mersul cu mîinile în buzunarele pardesiului, atunci cînd acestea nu au o croială oblică.

Pînă și felul **cum stăm pe scaun sau într-un fotoliu** vorbește despre noi. Ce spunem despre un om așezat la o masă sau într-un autobuz cu picioarele larg desfăcute, cu abdomenul scos și cu capul pe piept, ori lăsat într-o parte? Cred că nu ne lasă o impresie prea plăcută. Deseori, tinerii iau cîte o poză de nonșalanță, cu picioarele așezate în cele mai năstrușnice feluri, trîntindu-se pe scaune sau în fotolii de parcă ar vrea să intre cu ele cel puțin doi metri sub pămînt.

Luînd loc pe scaun, pe o canapea sau pe un fotoliu trebuie să veghem ca poziția noastră să fie cea corectă: nici prea rigidă, nici prea comodă ori neglijentă.

Cred că puțini sînt oamenii care au înnăscut darul de-a merge, de-a sta frumos, de-a se mișca. Cei care nu-l au, n-au de ce se rușina, trebuie să exerseze în mod sistematic aceste deprinderi. Să nu ne mire deloc faptul că printre probele de admitere în diplomația

americană figura, odinioară, și mersul pe jos ori așezatul pe scaun.
Așa cum învățăm să vorbim din cea mai fragedă copilărie, se cuvine să ne formăm, la un nivel corespunzător, și obișnuința de a sta corect.
Putem sta picior peste picior? Se poate, cu condiția să nu lăsăm o impresie neplăcută. Trebuie să spunem că persoanelor grase nu le stă prea bine, iar tinerele care poartă fustă mini pot renunța de-a sta în această poziție.
Cu picioarele larg desfăcute poți sta numai cînd ești în pantaloni. Femeile pot încrucișa partea de jos a picioarelor, încît rochia să poată acoperi cît mai mult piciorul.
Așezîndu-ne sau sculîndu-ne, trebuie să o facem cu eleganță, fără zgomote și scîrțîituri. Același lucru este valabil și cînd ne mutăm dintr-un loc într-altul.
— Trebuie să ducem scaunele la locul lor? Nu-i obligatoriu; dovedim politețe față de gazde dacă le așezăm de unde ne-au fost aduse, cu condiția să facem acest lucru discret, dacă-i posibil pe neobservate.
Pernele șifonate de pe scaune ori fotolii le putem îndrepta ușor, fără a le bate ori aranja în mod ostentativ.

„Deprinderea firii se face departe de cele rele, ca să nu te înveți cu ele".

Proverb românesc

Gesturi lipsite de eleganță:
- A arăta cu degetul un obiect și mai ales o persoană.
- A folosi unghiile drept scobitoare.

Introducerea degetului în nas ori, atunci cînd se numără bani, file etc., în gură.

Trosnitul degetelor.

A ridica pantalonii în fața unei persoane.

Ștersul pantofilor pe manșeta pantalonilor.

Trîntitul ușilor este unul din gesturile cele mai nepoliticoase. Ușa trebuie bine ținută și închisă cu mare atenție, chiar și atunci cînd ne grăbim. După o dispută, trîntitul ușii nu poate fi un argument, ci un gest de agresivitate, un semn de jignire. Se recomandă să te porți cu ușa ca și cînd ar fi cel mai fragil obiect din lume, indiferent unde te afli: acasă, la serviciu, în autobuz, în tren, în magazin, la cinema etc.

De asemenea, lovitul cu pumnul în masă nu constituie un argument, ci doar un gest vulgar. Cu siguranță că pe nimeni nu convinge.

Așezatul picioarelor pe masă sau pe birou poate asigura o anumită relaxare. Bărbații pot sta într-o astfel de poziție, atunci cînd sînt singuri în cameră și cînd masa sau biroul este proprietatea lor. În multe țări europene, întinsul picioarelor pentru relaxare pe un birou sau pe o masă străină poate fi cotat nu numai drept nepoliticos, ci pur și simplu o dovadă a lipsei de bun simț.

Nu este recomandabil ca femeile să se machieze în compania altor persoane. Machiatul este o chestiune intimă a fiecăreia, pe care nu trebuie să o știe nici prietena și nici soțul.

Mîinile trebuie „lăsate în pace". Nu este recomandat să pipăim cu ele nici cravata,

nici frizura, nici nasturii şi nici reverele de la hainele interlocutorilor.

Gesturile pe care le facem cu mîna trebuie să fie stăpînite şi să aibă un anumit scop. Pînă şi actorii în teatrul modern, nu mai exagerează în gesticulaţie.

Nu se stă pe speteaza fotoliului, a canapelei sau a scaunului.

Căscatul în prezenţa unor persoane străine este inadmisibil

„Nici o calitate nu va aduce unui om atîţia prieteni, ca admiraţia sinceră a calităţilor altuia. Lucrul acesta dovedeşte mărinimie, cinste, blîndeţe şi recunoaşterea bucuroasă a meritului".

S. JOHNSON, „Sentinţe"

Cînd tuşim mai încet, întoarcem capul într-o parte. În restul cazurilor **neapărat** ducem batista la gură.

Femeile nu trebuie să se joace cu inelele, colierele, încuietorile genţilor, să răsucească şuviţe de păr pe degete etc.

Nu trebuie să ne jucăm cu bricheta interlocutorului sau cu alte bibelouri dintr-o casă străină.

Nu împletiţi franjurii feţelor de masă.

Nu este elegant să stăm cu spatele la persoanele care se află în jurul nostru într-un grup mai restrîns.

Scărpinatul în cap face parte din gesturile urîte.

Constituie o greşeală trosnitul degetelor ori fredonatul unor melodii cînd nu este cazul.

- În timpul unei conversații nu se dă din umeri.
- Propriile afirmații nu le încheiați cu rîsete, chiar și atunci cînd spuneți o glumă.

Despre cunoștință

Să facem cunoștință nu-i ușor. Normele mai vechi interziceau să abordezi direct pe cineva, ci numai prin intermediul unei cunoștințe comune. Rămîne, în continuare, elegantă această modalitate, dar se poate face cunoștință în unele cazuri și prezentîndu-te singur, într-un mod decent, cît mai politicos: „M-aș bucura dacă am putea face cunoștință. Sînt George Ionescu...".
În cazul tinerilor, este bine ca bărbatul întîlnind „incidental" de cîteva ori o fată să o salute politicos.
La rîndul lor, fetele nu trebuie să accepte, cu prea mare ușurință, orice propunere de-a face cunoștință, ci numai atunci cînd consideră că este un băiat serios, politicos, bine crescut. În orice caz, important este cu cine facem cunoștință și nu unde facem cunoștință.

„Omul în lume s-a născut, ca cu lumea să trăiască...".

IORDACHE GOLESCU, *„Povățuiri, cuvinte adevărate".*

Fata poate propune unui băiat să facă cunoștință? E bine să folosească un pretext pentru a-i pune o întrebare ca să „intre în vorbă". Fie că îi cere un sfat, fie că-i cere să-i facă un mic serviciu. Fără îndoială că

acesta, dornic de-a se impune, va răspunde cu promptitudine și amabilitate la dorința fetei.

Despre sărbătoriri și felicitări

Sărbătorile constituie un bun prilej pentru a-ți manifesta, printr-o felicitare, sentimentele de stimă și respect pe care le nutrești față de o terță persoană, față de familia acesteia. Felicitările pot fi scrise pe cartoane special tipărite, dar tot la fel de elegant este să înaintezi și o scrisoare. Cunoștințelor apropiate le putem adresa felicitări telefonic, eventual le putem face o vizită la domiciliu, anunțîndu-ne în prealabil. E bine ca persoanele tinere să facă vizite rudelor mai în vîrstă. În întreprinderi, de sărbători, salariații se felicită reciproc.

Ziua de naștere se sărbătorește de obicei în familie. Felicităm pe cei care țin la aceasta. Plăcut este să adresăm o scrisoare sau o telegramă. De data aceasta să nu ne enumerăm printre cei care „abuzează" de telefon. Nu se merge neinvitat la o petrecere organizată cu acest prilej. De regulă, se obișnuiește cu această ocazie să oferim o mică atenție, un dar. Se recomandă de obicei florile, dar nu în toate cazurile sînt suficiente.

Dacă sînt frumos împachetate, florile pot fi oferite în hîrtie, mai ales cînd aceasta este transparentă. Buchetul se oferă cu floarea în sus. Nu trebuie să ne facem o problemă cînd florile sînt în ghiveci.

La flori atașăm scrisoarea de felicitare.

Este bine să reținem că:

- Unui bărbat în vîrstă i se pot oferi flori. În nici un caz tinerilor.
- Nu se oferă daruri scumpe. Putem oferi lucruri mai prețioase rudelor celor mai apropiate. Sînt de părere că cel mai plăcut este să oferim ceva lucrat de noi (șervete, mănuși, fular, cravată).
- În nici un caz să nu oferim viețuitoare, fără a întreba, în prealabil, pe cel pe care vrem să-l „fericim", dacă îi surîde un asemenea dar, respectiv dacă dispune de condițiile necesare pentru a ține un papagal, sticlete, cîi-

ne, pisică sau alt animal pe care vrem să-l oferim.

- Etichetele de pe cadouri pe care sînt tipărite prețurile se îndepărtează.
- Cartea poate fi oferită cu dedicație, mai ales atunci cînd credem că lucrarea respectivă îi lipsește persoanei. Prețul cărții nu se șterge.
- Pentru o persoană apropiată, de comun acord cu ea, îi putem cumpăra cadoul care îi place sau care îi face trebuință.
- Persoana care primește darul mulțumește, și în prezența celui care îl oferă, îl despachetează exprimîndu-și deschis bucuria.
- Florile se pun imediat în apă. Este nepoliticos să tratăm cu indiferență darul primit. Dacă remarcăm cumva vreun cusur nu vorbim despre aceasta.
- Dacă darul primit nu ne place, nu lăsăm nici cea mai mică urmă de nemulțumire.
- Cînd primim un dar prea costisitor, știind că nu meritam o atenție atît de mare din partea persoanei respective, putem spune: „Vă mulțumesc mult, nu-i politicos să vă refuz, dar credeți-mă că mă simt jenat să primesc un dar atît de scump..."
- Subliniez că nu-i politicos să refuzăm darul oferit, putem face acest lucru prin poștă, cunoscut fiind că acest gest ar putea pune capăt relațiilor noastre cu persoana respectivă.

În afara cuvintelor de mulțumire, este plăcut să folosim darul primit, pe cît posibil, imediat.

Mulțumiri pentru felicitările adresate de ziua de naștere putem adresa verbal, telefonic ori în scris. Este bine să învățăm copiii să sărbătorească zilele de naștere ale părinților,

ziua internațională a femeii, ziua învățătorului etc.

„Există trei feluri de iubiri firești față de părinți: cea mai înaltă este de a-i ajuta, a doua de-a nu-i supăra și ultima de a-i suporta".

Proverb chinezesc

Căsătoria (nunta). Poate fi organizată într-un cadru restrîns, cu familia și cîteva cunoștințe, ori într-un cadru mai larg.
În primul caz, este recomandabil ca tinerii căsătoriți să anunțe cunoștințele de căsătoria lor post factum.
În eventualitatea că se organizează o nuntă într-un cadru mai larg, invitațiile se transmit cu două săptămîni mai înainte, precizîndu-se data, ora și locul unde va avea loc.
Persoanele la care ținem mult să participe sînt invitate și personal de cineva din familie care întreține relații mai apropiate cu acestea.
Dacă persoanele invitate nu participă, la data respectivă e bine să trimită o telegramă de felicitare pe adresa tinerilor, cînd sînt cunoscuți amîndoi, ori pe numele celui cunoscut.
Verighetele se cumpără de către ginere, care oferă miresei și buchetul de flori de nuntă.
Pesoanele care participă la căsătoria civilă felicită pe tinerii căsătoriți după terminarea ceremoniei.
Fiecare persoană strînge mîna sau se îmbrățișează cu ambii tineri, chiar dacă cunoaște numai pe unul din ei.

La nuntă se invită, în funcție de posibilitățile financiare și de condițiile pe care le putem oferi pentru desfășurarea ei, rudele și cunoștințele mai apropiate. Cheltuielile sînt acoperite, în principiu, de ambele familii.

> **„Orice tineri care se căsătoresc, el și ea, ar trebui să intre în căsătorie cu credința că din toată omenirea numai urmașii lor sînt destinați să ducă mai departe viața pe pămînt".**
>
> LUCIAN BLAGA, *„Discobolul, aforisme și însemnări".*

Persoanele invitate la nuntă trebuie să aducă ceva în dar. În mod tradițional se oferă lucruri utile pentru noua gospodărie. Nu este obligatoriu să ducem un dar scump decît, eventual, din partea familiei. Dacă darul este mai voluminos, poate fi trimis în ajunul nunții acasă; cele mai mici se oferă la venire.
Colegii sau colegele de muncă pot oferi tinerilor căsătoriți un dar comun, care știu că aceștia și l-au dorit. Pentru un astfel de cadou se mulțumește fiecăruia în parte.
Pentru cadourile primite prin poștă trebuie mulțumit printr-o scrisoare, pe cît posibil, în decurs de-o săptămînă.
La nuntă, femeile invitate nu se îmbracă în alb, știind că acesta este privilegiul mireselor, indiferent dacă ea se va îmbrăca sau nu în alb. În rochie neagră nu se obișnuiește. În orice caz, nici una din mame nu-și va pune o asemenea rochie. Pentru bărbați, cel mai indicat este să se îmbrace în costum de sărbătoare sau de seară.
E plăcut și se recomandă, mai ales pentru cei care provin din mediul sătesc, să-și facă

nunta după datinele vechi care mai dăinuie pe meleagurile respective.
Opțiunile noastre trebuie să meargă totuși spre îmbinarea armonioasă dintre modern și tradiție.
Înmormîntarea (condoleanțe). Familia apropiată și prietenii se încunoștiințează verbal sau telefonic. Persoanelor apropiate din alte localități li se telefonează. Se poate, de asemenea, da publicității, un ferpar, în ziare. Cel care a fost încunoștiințat prin poștă trimite o telegramă de condoleanțe. Cunoștințele apropiate, chiar dacă n-au fost încunoștiințate vor trimite telegrame de condoleanțe, atunci cînd au aflat despre acest lucru pe altă cale sau din ziare. Prietenii apropiați și rudele care locuiesc în alte localități, care nu pot participa la înmormîntare, trimit scrisori de condoleanțe.
Înainte de înmormîntare vizitează familia numai persoanele cele mai apropiate.
La înmormîntare participă cine dorește. La o asemenea ocazie nu se trimit invitații. După ceremonia înmormîntării cunoștințele se apropie de familia defunctului sau defunctei pentru a le strînge mîna (pot să nu spună nimic).

„Un om supărat așteaptă totdeauna ceva din parte-ți: vezi dacă nu i-l poți da".

N. IORGA, *„Cugetări"*

Organizarea unei mese după înmormîntare nu este obligatorie. Trebuie avut însă grijă ca persoanele din alte localități, care au venit special la înmormîntare, să fie invitate la masă și să se odihnească, dacă este posibil,

înainte de călătorie. Este bine să se răspundă la scrisorile de condoleanțe, dacă nu individual, printr-un anunț în ziare.
La înmormîntarea unui membru al familiei ne îmbrăcăm în negru. Dacă nu avem haine negre, se pune o panglică neagră la mînă sau la reverul hainei.
Rămîne la latitudinea fiecărei persoane, în parte, cît timp să poarte doliu.

ÎN POLITEȚE EXISTĂ FARMEC ȘI FRUMOS

„De ce să vedem în politeţe doar tact social, doar ştiinţa relaţiilor, doar talentul de-a debita mai mult sau mai puţin ipocrit tot felul de complimente! Politeţea nu este numai o pantomimă graţioasă. Ea este expresia unei anumite delicateţi sufleteşti, un fel de a te mişca, de a vorbi, de a comunica al unui om care trăieşte într-o umanitate superioară. Un mod de a reacţiona împotriva grosolăniei, împotriva gîndirii triviale".

ECATERINA OPROIU,
„Cartea fetelor"

Strada

Pe stradă, un om civilizat, nu face murdărie, nu scuipă, nu arată cu degetul. Nu strigă la copii, nu cheamă pe nimeni pe nume, nu se oprește în mijlocul trotuarului ca să discute cu cineva, nu merge pe partea stîngă a fluxului de pietoni, nu mănîncă semințe. Omul secolului al XX-lea nu se împinge, nu dă din coate pentru a-și face loc la o vitrină, unde și-așa poate ajunge, căci cei interesați nu o vor admira la infinit.

„Cît timp sîntem printre oameni să ne purtăm omenește".

SENECA, *„Despre mînie"*

Pe stradă nu se întoarce capul după persoanele care au trecut. Bărbatul nu se uită

după femei și aceasta cu atît mai mult cînd se află în compania altei femei.

Pe străzile cu o circulație intensă, se traversează numai prin locurile anume rezervate acestui scop, în nici un caz nu traversează strada fără să se uite, mai întîi în stînga și apoi în dreapta, pentru a nu pune șoferii autovehiculelor într-o situație neplăcută și propria persoană în pericol.

Oprind o cunoștință pe stradă nu o întrebăm „încotro mergi?". Cunoștința care este în compania unei femei sau a unui bărbat necunoscut nu trebuie reținută.

Pe stradă, femeia merge în dreapta bărbatului. Partea dreaptă, „locul de onoare", aparține persoanei mai importante, mai în vîrstă.

Mergînd în trei, locul de onoare se află la mijloc. Este posibil ca atunci cînd un bărbat merge cu două femei de aceeași vîrstă, bărbatul să meargă la mijloc. Tot la fel, mergînd mama, fiica și ginerele, acestuia i se poate oferi locul din mijloc, soacrei locul din dreapta și fetei locul din stînga. Poate fi folosită și prima regulă: soacra în mijloc, fiica în dreapta și ginerele în stînga.

În grup de cîte patru nu se merge niciodată! În grupul format din două perechi căsătorite se indică ca femeile să meargă de braț, avînd pe soțul colegei în față sau în spate. Grupul de cinci persoane se împarte într-o pereche și trei persoane, pentru a nu rămîne o persoană singură.

Pînă la maturitate copilul merge în dreapta mamei. După aceea va merge în stînga. Tatăl va ține fiica în stînga întotdeauna. În locurile aglomerate sau strîmte bărbatul invită femeile în față. Dacă însă trecerea este

grea sau nesigură (aglomerație prea mare, trecere periculoasă etc.), bărbatul merge în față, pentru a întinde femeii mîna să o ajute.
Dealtfel, bărbatul trebuie să ajute întotdeauna femeia ducîndu-i pachetul mai greu pe care aceasta îl are asupra ei, ori valiza. Dacă soțul face împreună cu soția cumpărături, bărbatul va duce sacoșa. Atunci însă cînd un bărbat întîlnește o cunoștință venind de la tîrguieli, nu trebuie să insiste pentru a-i lua sacoșa din mînă.

„Cu dușmanii, cu prietenii, cu cunoscuții, cu străinii, cu femeia sau cu iubita — bagă de seamă ce vorbești și cum vorbești, cînd și cum îi frecventezi, cum te arăți vesel, trist, tăcut ori vorbăreț".

G. IBRĂILEANU, *„Prin viață"*

Nu se obișnuiește ca bărbatul să ducă unei femei geanta sau umbrela închisă. Aceasta nu trebuie, la rîndul ei, să-i dea balonul sau jacheta pe care o poartă pe mînă. Se face acest lucru doar în afara orașului.
Pe vreme de ploaie, dacă bărbatul nu are umbrelă, o poate purta pe cea a femeii, dacă vrea să nu se ude. Dacă nu-i pasă de ploaie, femeia poate să-și ducă singură umbrela. Cum se duce umbrela? Femeile poartă umbrela închisă, agățată pe mînă de șnurul sau lănțișorul cu care este înzestrată. Bărbatul o poartă agățată de brațul stîng, sau o duce în mîna dreaptă ca pe un baston. Purtatul umbrelei în chip de „suliță" nu numai că nu este elegant, dar e și periculos. De asemenea, trebuie să fim atenți cînd purtăm um-

brela deschisă ca să nu lovim pe cineva în cap, să nu o agățăm de ochelarii cuiva. Umbrela este un obiect care trebuie purtat cu grijă, pentru a nu deranja pe nimeni cu ea.

Pe stradă nu se mănîncă. Persoanele tinere (copiii) pot consuma în mers covrigi, fructe, înghețată sau alte produse alimentare, care se vînd pe tejghele aranjate pe trotuare. Este interzisă aruncarea pe jos a cartoanelor sau

a hîrtiei în care au fost împachetate produsele respective.
Persoana care ține la prezența sa se poate opri în fața chioșcului, sau pe o bancă în parc, pînă termină de consumat produsul pe care a dorit să-l servească pe stradă.

Ținuta vestimentară

Ținuta vestimentară are o importanță deosebită în societate. Nu trebuie socotiți pedanți cei care acordă importanța cuvenită acurateței îmbrăcămintii și modului în care se prezintă în diferite împrejurări. Haina trebuie să ne reprezinte, de aceea trebuie să ne îmbrăcăm totdeauna așa cum se cere și cum se cuvine. Moda trebuie să meargă mînă în mînă cu bunul gust, adică să ne îmbrăcăm în primul rînd cu ce ne stă bine și nu neaparat cu ceea ce este la modă. Numai în acest fel putem vorbi de eleganță și rafinament în îmbrăcăminte.
„Moda este un cuvînt pe care trebuie să-l pronunțăm cu mai multă încredere și seriozitate, spunea publicista E c a t e r i n a O p r o i u. Pentru că moda este sau poate să devină unul din actele de libertate ale omului. Un domeniu unde se poate manifesta din plin independența, capacitatea de alegere autonomă, ca în amor sau în creația artistică.
Inițial, moda a apărut ca un îndreptar pentru oamenii mărginiți (...)"
Moda viitorului tinde să se emancipeze de sub presiunea șablonului public. Casele de modă contemporane acordă tot mai mult fiecăruia dreptul de a-și exprima personalitatea.

Preferi fusta mini, midi sau maxi — poți opta fără să fi demodată. Stilul „gipsy" coexistă cu genul „Charleston", cu taioarele sobre tip 1940 sau cu moda încărcată folcloric a anilor '30. Lupta actuală în modă se dă pentru sinceritate. Sînt oameni care au o nevoie sinceră de violență cromatică. Ai bucuria roșului, a portocaliului? Ei bine, lasă femeia care are această bucurie să fie ca o portocală, iar aceea care are plăcerea culorilor discrete să se arate așa cum este, să fie pastelată!
Eleganța înseamnă alegerea unor materiale de bună calitate, croite și cusute în așa fel încît să cadă decent pe corp, să corespundă nevoilor muncii noastre.

„Mănîncă pentru plăcerea ta, dar îmbracă-te pentru plăcerea altora".

B. FRANKLIN, *„Almanahul sărmanului Richard"*.

Pentru ținuta vestimentară de zi (oraș), femeilor le recomandăm:
— rochie scurtă de sezon, deux-pièces sau taior, din materiale și culori potrivite sezonului. Menționăm că ziua nu se îmbracă rochii din materiale lucioase, lamé sau dantelă;
— mănuși simple și pălărie, asortate cu îmbrăcămintea;
— poșetă obișnuită de culoare asortată cu îmbrăcămintea, în special cu pantofii;
— pantofi de zi cu tocuri joase, de culoare asortată cu îmbrăcămintea;
— accesorii discrete; în timpul dimineții și după amiază, pînă la orele 18, nu se poartă bijuterii de preț;
— palton, pardesiu sau haină de blană, după sezon.

Pentru ținuta vestimentară de zi (oraș), bărbaților le recomandăm:
— costum (haină și pantalon) de aceeași culoare, de croială obișnuită; pe timpul verii culoarea poate fi deschisă;
— cămașă albă sau în dungi de culoare asortată cu costumul; în ultima vreme cămășile colorate sînt la modă, ceea ce impune de asemenea o atenție deosebită pentru a le asorta cu costumul și cravata;
— vestă, pe timp răcoros, de aceeași culoare sau asortată cu costumul;
— cravată, ciorapi și pantofi asortați la culoarea costumului;
— mănuși numai cînd se poartă și pălărie.

„Haina, este, oarecum, corpul omului, și ne dă o idee despre înclinarea sufletească, la toate acestea nu poate fi supusă la reguli fixe pentru că nu toată lumea are aceeași stare materială, același rang; ceea ce este potrivit sau nu diferă după țări; gusturile n-au fost aceleași în toate timpurile."

ERASM, *„Buna cuviință pentru copii"*

Ținuta vestimentară de seară a bărbaților se compune din:
— costum de culoare neagră sau închisă, cu pantaloni și vestă de aceeași culoare (stofă uni sau cu dungi discrete din același fir);
— cămașă albă;
— cravată argintie sau asortată la culoarea costumului;
— ciorapi negri;
— pantofi negri — șevro sau box — cu talpă subțire, neperforați și fără modele;
— mănuși, cînd se poartă și pălărie;

— palton sau pardesiu cînd este cazul (totdeauna cu mănuși).
Menționăm că prin „culoare închisă" se înțelege bleumarin sau grifer, ambele apropiate de negru.

„Haina mai mult e privită,
Decît persoana cinstită"

ANTON PANN,
„Năzdrăvăniile lui Nastratin Hogea"

Ținuta de sport sau călătorie pentru femei:
— fustă largă sau pantalon cu bluză sport;
— ciorapi de calitate mijlocie;
— încălțăminte solidă cu toc jos.
Ținuta de sport sau călătorie pentru bărbați:
— costum sport sau haină sport cu pantaloni uni;
— cămașă sport;
— încălțăminte solidă.
Ținuta de ceremonie sau ținuta specială variază de la o țară la alta, observîndu-se tendința de renunțare la îmbrăcămintea clasică de mare ceremonie și anume: smoking, jachetă și frac. Menționăm că la orice acțiune protocolară trebuie respectată ținuta indicată pe invitație.
În multe țări la ținuta de ceremonie se folosește haina neagră.
Menționăm că excesul de bijuterii la femei trădează lipsa de bun gust ori dorință de epatare și nu eleganță.

„Să fi la îmbrăcăminte frumos, dar nu sclivisit, a te îmbrăca frumos înseamnă dem-

nitate; a te împopoțona înseamnă afectare".

ISOCRATE,
„Sfaturi către Demonicos"

Forma și mărimea cerceilor, inelelor sau mărgelelor trebuie să fie în armonie cu înălțimea și talia persoanei respective. Cercei prea mari sau mărgele groase, atîrnînd pînă aproape de talie, sînt nepotrivite pentru o femeie de statură mică. De asemenea, nu se poartă o bijuterie de aur alături de una de argint sau inel și cercei, fiecare din ele cu altfel de pietre prețioase. Bijuteriile veritabile nu se poartă ziua. Accesoriile feminine artificiale sînt extrem de răspîndite și pot înlocui cu succes pe cele veritabile.

Subliniem că recomandările de mai sus pot fi luate drept sugestii decente. Împărtășesc punctul de vedere al unui artist plastic contemporan care arată că „idealul ar fi să creezi moda, nu să fii la modă".

„E normal ca tineretul să adere la moda actuală, care promovează culorile vii. Nu resping această modă, cer doar să nu întrecem măsura. De ce să pun și pantaloni albaștri, și cămașă înfloratā, și cravata cu desen, și ciorapi roșii, și pantofi galbeni? Un singur element — să spunem o cămașă sau o cravată frumos colorată — este deajuns ca să marchez faptul că sînt la curent cu moda. Voi asorta totul la acest element, ca să-l pun în valoare. Dacă vreau să atrag atenția asupra tuturor lucrurilor pe care le port, pînă la urmă ele se vor anula reciproc".

Pe stradă. Îmbrăcămintea pe stradă trebuie să fie în primul rînd decentă. Extravaganța șochează pretutindeni, dar mai ales pe stra-

dă. Haina nu se poartă pe braț sau pe umeri. Trebuie să ne îmbrăcăm în funcție de anotimp, astfel încît hainele să nu devină o povară. Mănușile se poartă numai cu palton, pardesiu, scurtă sau trenci, în nici un caz atunci cînd sîntem îmbrăcați doar în costum.

Numai în concediu putem purta sandale fără șosete. Prin oraș pot merge astfel doar persoanele tinere.

Sînt inadmisibile remarcile cu voce tare la adresa trecătorilor — mai ales la adresa fe-

meilor — în legătură cu ținuta, înfățișarea, croiala, culoarea veșmintelor etc.
Nu se atrage atenția persoanelor necunoscute asupra unor mici neglijențe: pardesiu stropit, pălăria într-o parte, fir deșirat la ciorapi etc.

„În omul care se cunoaște se respectă virtutea, în omul care nu se cunoaște se privește îmbrăcămintea".

Proverb chinezesc

Trebuie să atragem atenția semenilor noștri cînd le este amenințată viața sau ar putea fi supuși unor mari neplăceri ori necazuri: pot fi loviți de un autovehicul, au geanta deschisă, le cade ceva din buzunar etc. Sînt prost crescuți acei băieți care fluieră după fete sau care le adresează epitete neplăcute.
Cel mai indicat gest din partea unei femei la adresa celor care încearcă să o „agațe" este de a le arunca o privire rece, indiferentă, grăbindu-și în același timp mersul. Nu trebuie să discute, să polemizeze.
Pentru a obține o informație pe stradă, trebuie să-ți scoți pălăria și să întrebi: „scuzați-mă, cunoașteți, cumva, unde se află strada? ..." Indiferent ce răspuns se primește se adresează cuvinte de mulțumire.
Bărbatul rugat să i se permită să-și aprindă țigara va proceda și mai elegant dacă îl va servi pe solicitant cu chibrit sau cu bricheta.
Mersul la braț nu mai este la modă, dar nu poate fi dezavuat. Pentru cei care îl agreează amintesc că este mai frumos cînd femeia ține

bărbatul de braț decît atunci cînd ea este ținută la braț de bărbat.

În magazine. Bărbatul își scoate pălăria numai în magazinele cu profil mai restrîns, cum ar fi de pildă cele în care deservirea clienților este individuală. Se scoate pălăria și în fața unui ghișeu, cînd funcționarul rezolvă o chestiune mai puțin obișnuită, care necesită un efort în plus dar și amabilitate din partea acestuia.

În magazinele în care ne scoatem pălăria salutăm și personalul care deservește.

Așa cum din partea personalului de deservire se cere amabilitate și bunăvoință, din partea cumpărătorului se cere politețe. Cumpărătorul trebuie să știe ce vrea, să nu aibă pretenții care nu pot fi soluționate de personalul de deservire. La casă trebuie să aibă, pe cît posibil, banii potriviți.

În magazinele cu autoservire, cît și acolo unde servirea se face direct în stradă, nu se scoate pălăria.

În ușa magazinului se dă prioritate celui care iese, pentru a nu aglomera și mai mult interiorul prăvăliei.

Politețea în mijloacele de transport

În tramvai sau autobuz se respectă, de asemenea, anumite reguli de politețe.

În stație, mai ales la autobuz, ar trebui să se stea la rînd. Se practică acest lucru în numeroase țări. Se dă prioritate, la urcare, persoanelor mai în vîrstă, bărbații acordă prioritate femeilor. Cînd femeia este însoțită de bărbat, așteaptă împreună pînă le vine

rîndul. Femeia nu va căuta să se urce cît mai repede și să lase bărbatul jos. Dacă va trebui să se urce neaparat, bărbatul nu se va înghesui în fața altor femei. Un bărbat bine crescut nu ocupă loc în mijloacele de transport în comun, dacă în apropierea lui o femeie stă în picioare. Bărbatul care stă jos cedează locul unei femei care stă lîngă el, în picioare.

O b l i g a t o r i u se cedează locul femeilor în vîrstă, bolnave sau cunoscute. Femeilor tinere și sănătoase numai din politețe li se poate oferi locul, fiind o chestiune de amabilitate din partea bărbatului care și el, la rîndul lui, ar putea fi bolnav ori s-ar putea întoarce de la o muncă grea. Femeia căreia i s-a cedat locul trebuie să mulțumească persoanei respective pentru gestul politicos.

Cei care însoțesc o persoană mai în vîrstă, pentru care nu se găsește un loc, se pot adresa politicos unei persoane mai tinere pentru a-i ceda locul celei mai în vîrstă. Nu-i frumos ca o femeie, căreia i se cedează locul, să așeze pe el un copil de cîțiva ani, care tot la fel de bine ar putea sta și în picioare.

Femeia nu cedează locul unui bărbat mai în vîrstă decît ea, căci acesta s-ar putea simți eventual jignit. Numai unui bărbat mai în vîrstă, membru al familiei, o tînără îi poate ceda locul, de pildă nepoata unchiului, nora socrului etc.

În mijloacele de transport în comun ne comportăm cît mai atent față de ceilalți pasageri: nu împingem, nu dăm din coate, nu ne rezemăm de persoane străine, ne ferim să nu călcăm pe picioare pe cineva, nu ducem în

mîini obiecte care ar putea deranja pe ceilalți pasageri etc.
De asemenea este neplăcut să fixezi pe cineva cu privirea.
Dacă femeia este însoțită de un bărbat, acesta își face primul loc spre ieșire; coboară întîi el, ajutînd-o apoi pe femeie.

„Fixează-ți în minte o regulă și un ideal de purtare, cărora să te conformezi riguros atît în singurătate cît și între oameni".

EPICTET, *„Manual"*

În tren. Cel mai indicat este ca în localitățile urbane mari să ne cumpărăm biletul din timp, de la Biroul oficial de voiaj. Să nu venim la gară în ultimul moment, pentru a nu obliga pe cei care așteaptă la bilete să ne cedeze rîndul ca să nu pierdem trenul.
Pasagerul bine crescut se prezintă la gară punctual, ceea ce înseamnă cu 10-15 minute mai înainte de plecarea trenului. Păstrează biletul într-un buzunar sau în geantă, la îndemînă, să nu fie nevoit să-l caute prea mult timp și să rețină conductorul pentru aceasta.
Nervozitatea, graba, panica deranjează pe cei din jur, pune în lumină proastă pe cel care n-a știut să-și dozeze timpul pentru plecare, pe individul care n-a prevăzut eventualele greutăți ce le-ar putea întîmpina.
Scenele din gările aglomerate, la urcarea în vagoane, oglindesc deseori „gradul" de civilizație al pasagerului. Cei mai „capabili" se urcă din mers, cei mai „puternici" calcă totul în picioare, cei mai „ingenioși" etc., etc.

Intrînd în compartiment, trebuie să spunem „bună ziua!", iar cînd plecăm „la revedere!". Cel mai bun loc se află la geam, în direcția de mers a trenului. Dacă este liber, îl oferim femeii care ne însoțește.
Bărbatul bine crescut oferă locul lui unei pasagere care stă în picioare, nu este neapărat ca pentru tot traseul. Poate să-i propună: „Vă rog să luați și dumneavoastră loc pentru un timp ..." și iese pe coridor. Cînd se reîntoarce în compartiment, persoana respectivă trebuie să se ridice de bună voie, oferindu-i locul și mulțumindu-i.
Nu trebuie să intrăm în vorbă cu orice preț, cu persoanele din compartiment. Răspunsul scurt constituie un semn că interlocutorul n-are chef de vorbă. Remarcile de genul „ce serios (serioasă) sînteți" etc. sînt lipsite de bun simț.
Întîlnind în compartiment o cunoștință trebuie să te întrebi cu ea, dar nu neapărat tot timpul călătoriei.

„Considerația pentru alții ne orînduiește purtarea".

GOETHE, *„Maxime și reflecții"*

În compartiment nu se discută despre lucruri intime. Nu trebuie afișate în mod ostentativ titlurile și funcțiile.
La sfîrșitul călătoriei ne putem prezenta pasagerului sau pasagerei, cu care am petrecut cîteva ore plăcute, mai ales dacă se întrevede perspectiva de-a reîntîlni persoana respectivă și în altă parte. De asemenea, facem acest lucru cînd persoana respectivă are aceeași profesie sau este o cunoștință a rudelor noastre.

Cînd călătorim cu trenul este bine să reținem:

- În compartimentele pentru nefumători nu se fumează.
- Aerisitul compartimentului este un lucru firesc asupra căruia nimeni nu trebuie să aibă obiecții.
- Să nu deranjăm cu nimic pe pasagerii cu care ne este dat să călătorim.
- În cazul unei perechi, primul coboară pe peron bărbatul, pentru a ajuta femeia.

În compartimentul de dormit ne culcăm devreme. Mai întîi trebuie să se dezbrace persoana care ocupă locul de sus. A doua persoană stă în acest timp pe coridor. Este politicos să i se propună persoanei mai în vîrstă locul de jos. Patul în vagonul de dormit se lasă, pe cît posibil, așa cum l-am găsit, adică în ordine. Condusul la și de la tren, ori intrarea pe peron se limitează actualmente la cazurile cînd persoana care călătorește are nevoie de ajutor sau atunci cînd ne simțim foarte obligați față de ea. Sînt persoane cărora nu le place să fie conduse la tren. Atunci nu trebuie insistat. De obicei, nu se oferă flori la plecare persoanelor apropiate, ci mai degrabă fructe sau ceva plăcut pentru lectură etc.

Politețea cere să conducem la gară persoana care ne-a vizitat, fiind invitată la noi.

În vagonul-restaurant ne comportăm ca în oricare local public. Nu intrăm cu bagajul, cel mult cu geanta și pardesiul. Dacă vagonul este plin, ne gîndim și la cei care așteaptă pe culoare pentru a ocupa un loc.

Cînd ne așezăm la o masă ocupată, lucrul firesc în asemenea împrejurări, ne cerem permisiunea.

> **„Iaca, prietene, zise, dacă știi cum să te porți/Bucățica chiar din gura lupului poți s-o scoți".**
>
> ANTON PANN, *„Povestea vorbei"*

În avion. Regulile de comportare în timpul călătoriei cu avionul sînt asemănătoare, în general, celor din tren. În avion trebuie să te supui disciplinei „de zbor", să te închei cu centura de siguranță la decolare și ate-

rizare, să servești din bomboanele cu care stewardesa te imbie înainte de decolarea și aterizarea avionului, căci face aceasta nu din politețe. Consumînd bomboana facem ca senzația provocată de schimbarea presiunii atmosferice să fie atenuată și să ne deranjeze mai puțin. N-are rost căutatul unui loc mai bun în avion. Fiecare e la fel de comod și de sigur. Este bine ca obiectele indispensabile să le avem într-o geantă sau servietă la îndemînă, căci reintrăm în posesia bagajelor abia la aeroport.

Cu autoturismul. Locul de onoare într-un autoturism de serviciu se află pe canapeaua din spate, în dreapta. Urmează locul din spatele șoferului și-apoi din dreapta acestuia.

Invitînd o persoană sau o familie să călătorească cu autoturismul proprietatea dv. lăsați oaspeților posibilitatea să-și aleagă locurile pe care le preferă.

Este elegant ca bărbatul să închidă și să deschidă ușa autoturismului, la urcarea și coborîrea unei femei, ajutînd-o, totodată, să-și pună și să-și scoată bagajul din mașină.

Sînt contraindicate observațiile celor din jur, mai ales ale soției cu privire la modul în care conduce soțul. Odată ce-au acceptat să se urce în mașină, înseamnă că pasagerii au o încredere deplină în cel care conduce. Orice remarcă poate enerva și dăuna.

Rugămintea de-a merge cu o viteză mai redusă nu trebuie să supere pe cel de la volan. În schimb, el hotărăște unde se poate opri pe traseu, dacă mai poate lua un pasager etc.

Nu se apelează la cunoștințele care au autoturism pentru a ne duce la serviciu, pentru a ne lua în excursii, pentru a ne face anumite servicii. Dacă sînt dispuse pentru aceasta se vor oferi singure.
În aceste cazuri este firesc și normal ca oaspetele să contribuie din proprie inițiativă la achitarea unor cheltuieli.
În principiu, autoturismul nu se împrumută. Numai proprietarul poate propune așa ceva. În cazuri urgente, proprietarul poate fi rugat, mai ales dacă îl considerați drept o cunoștință apropiată, să vă transporte la spital sau la gară.
În taxiuri nu se fumează dacă este afișată inscripția „Fumatul interzis". Nu se fac observațiii taximetriștilor de către pasageri în legătură cu modul în care conduc sau despre lipsurile autoturismului lor.
Șoferul este salutat la urcarea în autoturism, acesta răspunzînd politicos la salut.
Dacă într-o mașină urmează să se urce un bărbat și o femeie, mai întîi se urcă femeia și numai după aceea bărbatul, ocupînd locul de lîngă ea și nu pe cel de lîngă șofer.
Pe vapor se impune o comportare delicată cu toți ceilalți pasageri, îndeosebi cu colocatarul din cabină. De obicei, dulapul din cabină este pentru două persoane, așa că trebuie ocupat numai jumătate. Cel care folosește primul chiuveta de spălat, trebuie să o lase curată.
Cei care suferă de rău de mare, trebuie să stea, mai ales la început, în cabină.
Excursia în grup necesită din partea participanților o comportare demnă și politicoasă. Persoana care nu se simte prea bine cu sănătatea trebuie să renunțe pentru a nu de-

veni o povară în timpul excursiei. Cel care se îmbolnăvește pe parcurs nu trebuie să ascundă acest lucru pentru a nu produce ulterior greutăți și mai mari.
Ghidul trebuie să aleagă traseul și viteza de mers optimă care să asigure participarea în bune condițiuni a tuturor, inclusiv a celor mai slabi. Excursioniștii rutinați nu trebuie să-și afișeze capacitățile, obligîndu-i la eforturi prea mari pe ceilalți camarazi.
În excursie trebuie mers cu hrană suficientă pentru a nu fi nevoit să abuzezi de bunăvoința altora, dar din dulciuri trebuie să servești și pe ceilalți membri ai grupului.

> **„Purtarea oamenilor trebuie să fie ca haina lor, nu prea măsurată sau calculată, ci nestînjenitoare pentru gesturi și mișcări".**
>
> FRANCIS BACON, *Eseuri: „Despre politețe și purtări alese".*

După popasul în timpul căruia s-a servit masa toate resturile trebuie adunate. Este inadmisibilă lăsarea unor murdării și resturi de mîncare în locurile de popas.
Cea mai elementară lipsă de bun simț este punerea semnăturilor sau încrustarea unor însemne pe copaci, stînci, în peșteri etc.
Pe plajă trebuie să ne comportăm ca în orice loc de odihnă, mai ales atunci cînd în jurul nostru se află persoane mai în vîrstă.
De aceea jocul cu mingea sau un tranzistor pus la maximum, pe plajă, pot constitui, pentru unii oameni o plăcere, dar pentru alții pot fi o povară greu de suportat. Plaja trebuie să rămînă în urma noastră, ca orice loc de odihnă, curată.

Fotografii amatori nu trebuie să agaseze pe nimeni cu rugămintea de a se lăsa fotografiați. Amintim, în același timp, că orice serviciu se plătește, inclusiv costul eventualelor fotografii pe care le-am primit de la fotografii amatori din grup. Dacă excursia se face cu autobuzul, la înapoiere, de obicei se ocupă aceleași locuri. Să nu uităm că femeile, copiii și persoanele mai în vîrstă trebuie să ocupe locurile cele mai bune. Pentru a ne dovedi politicoși într-o excursie de grup, trebuie să mai avem în vedere:

- Să nu întîrziem la locul și ora fixată, obligîndu-i pe ceilalți să ne aștepte.

- Să nu încărcăm pe alții cu bagajul nostru.
- Să nu insistăm asupra locului și momentului în care trebuie făcut popasul.
- Lucrurile împrumutate, folosite în excursie, să nu le înapoiem nespălate.

Călătoria în străinătate implică din partea celor care o efectuează obligația de-a se adapta condițiilor și obiceiurilor din țara în care pleacă.

„După al locurilor obicei
Să te porți în orice bordei".

Zicală

Cu milenii în urmă Horațiu spunea că **„obiceiul este tiran"**, la care adăugăm un proverb românesc: **„Să te obișnuiești, dar să nu te nărăvești".**

Despre vizite

„Vino cînd eşti dorit, ca să fii bine primit. Nu veni nechemat şi du-te numai cînd eşti trimis", spunea Baltasar Gracian în **Oracolul manual al înţelepciunii în viaţă.** În condiţiile ultimului pătrar al secolului al XX-lea aş adăuga la spusele scriitorului moralist spaniol, din perioada barocă, că pentru orice vizită ambele părţi, deci şi cel care face vizita şi cel vizitat trebuie să se pregătească bine. În avalanşa de ocupaţii şi preocupări ale omului modern pînă şi cea mai plăcută surpriză nu-l scuteşte de încurcătură.

Invitarea oaspeţilor. Sînt ocazii mai festive: sărbători, zile onomastice, nunţi etc., la care oaspeţii sînt invitaţi oficial. Facem acest lucru personal, în scris sau telefonic, cu două-trei săptămîni înainte, menţionînd locul, ora, cît şi ocazia cu care are loc întîlnirea. În orice caz, la un „ospăţ" mai mare se invită cu opt-zece zile înainte.

Nu-i plăcut să inviţi în ultima clipă alte per-

soane din lipsă de oaspeți; acestea pot refuza fără să constituie o nepolitețe. Odată ce invitația a fost acceptată, neparticiparea echivalează cu un afront.

La o cafea se poate invita cu una pînă la trei zile mai înainte. În această situație poți stabili cu oaspeții ziua și ora cea mai convenabilă.

„Nu îndesi întîlnirile tale cu aceiași oameni și nu le lungi vorbind despre aceleași lucruri, căci omul se satură de toate".

ISOCRATE,
„Sfaturi către Demonicos".

Invitația la masă se face în principiu la cină și doar membrilor apropiați ai familiei la prînz.

Gazda poate invita oaspeții în numele său și al soției, după cum soția poate invita în numele amîndurora. Cînd necesită „punerea de acord" a soților, se acceptă invitația doar în principiu, cu condiția că se va confirma participarea.

- Dacă cunoștințele au copii, mai mari sau mai mici, se invită cu copiii în eventualitatea că și gazda are odrasle de vîrsta lor, presupunîdu-se însă că aceștia nu vor deranja.
- Dacă gazda nu are copii, poate adresa invitația de a veni cu copiii, dar acest lucru nu este obligatoriu.
- Dacă cineva se eschivează de două ori de a răspunde la invitație, a treia oară nu va mai fi invitat.
- Renunțarea oaspeților la invitația de a participa la o masă se face cu cel puțin 48 de ore mai înainte, prezentînd o scuză bine motivată.
- Dacă printr-o împrejurare de forță majoră nu se poate participa, pentru a nu pune gaz-

da în încurcătură, trebuie cît mai grabnic justificată lipsa, telefonic sau în scris.

● Acceptînd invitația de a face o vizită, trebuie să te gîndești, că ai la rîndul tău obligația de a invita. Cine nu dispune de condiții propice pentru a primi oaspeți, trebuie să găsească alte soluții: de-a invita la un local, la un spectacol interesant etc. Nu are astfel de obligații tînărul necăsătorit față de părinții prietenei sale, cu toate că le face vizite acestora. Dar și acesta trebuie să aducă mamei din cînd în cînd, flori, iar pe tatăl fetei să-l ajute în rezolvarea unor chestiuni casnice bărbătești, dovedindu-se receptiv și săritor la nevoie.

În principiu fac mai întîi vizită persoanele tinere celor mai în vîrstă. Menționăm însă că nu orice vizită atrage după sine efectuarea vizitei de răspuns sau obligația de a continua raporturile amicale pe plan familial.

„Deschideți-vă casa amicilor intimi, siguri, cu o valoare morală perfectă și n-o deschideți decît lor".

PAUL DOUMIER, *„Cartea copiilor mei"*

Putem invita, de pildă, la o întîlnire intimă pe cineva a cărui prezență este indicată, care acceptă să participe fără să-și asume în viitor vreo obligație, dat fiind multiplele sarcini pe care le are. Asemenea persoane nu pot fi însă invitate prea des.

Se poate întîmpla, mai ales între colegii care au aceleași pasiuni, ca vizitele să fie foarte

frecvente, fără ca acestea să se transforme însă în vizite intime, așadar fără să fie invitați la diferite aniversări sau reținuți la masă.
Uneori, se poate întîmpla ca numai unul din soți să fie invitat de colega sau colegul de serviciu la o reuniune prilejuită de avansarea sa la locul de muncă, obținerea unui grad științific, schimbarea locului de muncă, obținerea unei indemnizații etc.
Apreciem că poate fi acceptată o asemenea invitație, mai ales atunci cînd reuniunea se va desfășura o singură dată între colegii de muncă. În eventualitatea că se repetă, persoana invitată poate refuza, menționînd că trebuie să-și „petreacă timpul respectiv în sînul familiei".
Mergem în vizită. Întîrzierea la o vizită nu este un gest politicos. Se pot admite zece minute, în nici un caz mai mult, mai ales atunci cînd sîntem invitați la masă.
Nu se vine, de asemenea, mult prea devreme pentru a nu găsi gazdele cu casa deranjată sau în toiul pregătirii întîlnirii. Cu excepția unor aniversări sau evenimente deosebite, de regulă, nu se aduce nici un dar.
Cel mult pentru copii se poate aduce o carte, o jucărie sau o ciocolată, pentru a nu lăsa impresia că, anticipat, gazdele sînt răsplătite pentru ospitalitate. Bărbatul poate veni cu flori. Și mai elegant este ca la trei-patru zile după vizita respectivă să se trimită gazdei flori „cu mulțumiri pentru ospitalitatea desăvîrșită". În nici un caz nu se vine cu băuturi alcoolice în vizită la o familie; pot face acest lucru numai bărbații necăsătoriți între ei.
Dacă găsim persoane sosite înaintea noastră în vizită, salutăm mai întîi gazdele, apoi femeile prezente și la urmă pe bărbați. Se poate, de asemenea, mai ales atunci cînd este

multă lume, saluta gazdele și restul persoanelor, bărbați și femei, în ordinea în care se află.

„Primiți pe fiecare cum primiți pe oaspeții de seamă".

Proverb chinezesc

Femeile venite în vizită, la masă, își scot pălăria. Geanta o pot pune pe un fotoliu, pe un scrin sau pe un scaun din apropiere. Este incomod de ținut geanta pe genunchi

sau pe speteaza scaunului. Dacă le este indispensabilă în timpul mesei, este bine să fie așezată lîngă scaun, pe podea. În cazul cînd compania este restrînsă, patru sau șase persoane, ne așezăm la masă acolo unde gazdele ne indică. În eventualitatea unui număr mai mare de persoane, ne așezăm unde dorim și vedem că-i loc liber.

Nu se întreabă gazda, în momentul cînd sîntem invitați, cine va mai participa. Cel care invită poate menționa aceasta din proprie inițiativă, sau poate să nu spună nimic.

În eventualitatea că a fost invitată o persoană nedorită de noi, nu trebuie să ne exprimăm în nici un fel nemulțumirea. Orice gest necuvenit față de aceasta înseamnă un afront adus gazdelor. Cînd sîntem invitați nu vom fuma țigară după țigară, căutînd să fumăm cît mai rar, mai ales dacă sînt și nefumători. Trebuie să fim atenți ca scrumul să nu cadă cumva pe jos, sau pe fața de masă. În timpul vizitei nu se face o trecere în revistă a casei, nu se fac aprecieri critice asupra locuinței, nu se pune mîna pe bibelouri.

Menționăm încă o dată: se vine împreună cu copiii la vizite, **numai atunci cînd am fost invitați împreună cu ei.**

Nu trebuie făcute „surprize" gazdelor, venind în vizită împreună cu alte cunoștințe, mai ales din rîndul celora cu care nu întreținem relații prea strînse și nu și-ar dori să-și petreacă timpul împreună.

E drept că un om simțit nu acceptă o invitație ad-hoc pentru a vizita o terță persoană. Dacă, eventual, în timpul vizitei spargem sau stricăm ceva, se cuvine să propunem achitarea contravalorii lucrului deteriorat. Dacă poate fi cumpărat pe piață, îl cumpărăm și

îl înmînăm gazdelor, dacă nu se găsește, cumpărăm altceva de valoare similară. Totodată obiectul stricat poate fi luat pentru a fi dus la reparat, pe cheltuiala noastră, în nici un caz pentru a fi ținut cu lunile acasă la noi.
În momentul în care unul din soți dă „semnalul" de plecare, celălalt trebuie să se asocieze ideii respective fără dispute. Eventualele comentarii pot avea loc nu în prezența gazdei și a invitaților. În timpul mesei nu se refuză mîncarea cu care sîntem serviți pe motivul „că nu mîncăm așa ceva". Se poate motiva, eventual, prin aceea că medicul a interzis consumul mîncării respective. Totdeauna se poate servi puțin, avînd posibilitatea de-a mai lăsa și în farfurie. În nici un caz nu se pune gazda în încurcătură pe motivul că mîncarea cu care sîntem serviți nu ne place sau nu ne face bine, deoarece cine este bolnav poate să nu accepte invitația la masă.
La fel, nu se refuză băutura decît în cazul în care cel servit urmează să șofeze după întîlnire, sau face un anumit tratament medical.
În timpul mesei cel puțin unul din feluri trebuie lăudat. Rugămintea de a oferi rețeta înseamnă un compliment la adresa gazdei, dar aceasta se va lua numai atunci cînd gazda o oferă cu plăcere, deoarece s-ar putea să nu-și dorească ca la alte întîlniri să figureze mîncarea care constituie specialitatea sau mîndria ei.

„Cine intră într-o societate de străini și nu cunoaște obiceiurile lor de-a se prezenta, de a sta la masă, aflîndu-se astfel

într-o stare nesigură, se uită la alții și imită și el".

FR. W. FORSTER, *„Educația cetățenească a tineretului și adulților".*

Comesenii se scoală atunci cînd au reținut dorința respectivă și din partea gazdei. Este indicat ca oaspeții să „nu dispară" prea devreme.

Nu există o regulă precisă în legătură cu timpul ce trebuie afectat unei vizite.

În funcție de ora la care s-a venit, de atmosfera în care se desfășoară reuniunea, de eventualele obligații ale gazdelor, putem scurta sau prelungi vizita. Dacă observăm însă oboseală pe chipurile gazdelor, e cazul să plecăm fără nici un fel de mustrări de conștiință.

Cum putem proceda atunci cînd acest lucru este indispensabil? Încheind convorbirea cu vecinul, ne apropiem de gazdă și cînd aceasta își întrerupe convorbirea cu interlocutorul, avem prilejul de a ne lua rămas bun. Salutîndu-ne cu gazdele ne putem lua rămas bun și de la ceilalți oaspeți. Este politicos să motivăm într-un fel plecarea noastră mai grabnică.

Dacă numărul invitaților este prea mare, ne putem lua rămas bun numai de la gazde.

Trebuie mai întîi să-ți iei rămas bun și numai după aceea să-ți pui pardesiul ori paltonul și nu invers. Plecînd, oaspeții mulțumesc pentru seara plăcută, iar gazdele pot mulțumi și ele, la rîndul lor, pentru vizită.

„După trei zile peștele și oaspetele se împut".

Proverb latin

În eventualitatea prezentării, în timpul vizitei, a unui program interesant la televiziu-

ne, în funcție de dorința exprimată de oaspeți, programul poate fi vizionat fără ca acesta să constituie punctul central al întîlnirii, mai ales atunci cînd acest lucru n-a fost în intenția gazdelor și nici a majorității invitaților.

Nu oaspeții vor fi cei care vor manipula aparatul, care vor critica calitatea imaginii, a emisiunii, a actorilor etc. „Pentru a-și omorî timpul", oaspeții nu vor cere în mod expres să vizioneze programul T.V.

În vizită la un bolnav. Bolnavul se vizitează la domiciliu numai în perioada de convalescență. Atîta vreme cît se află la pat, despre starea sănătății ne putem interesa direct de la cei apropiați acestuia. Nu deranjăm în perioada respectivă nici familia bolnavului și nu se telefonează nici la domiciliul acestuia.

Se poate, în schimb, vizita bolnavul la domiciliu de rudele apropiate, iar dintre cunoștințe doar de către cele care ar putea ajuta cu ceva pe bolnav. Bolnavilor în stare de convalescență le pot fi aduse flori, fructe (dacă le este permis consumul), ceva de citit.

Sînt persoane, mai ales femei, care nu suferă să fie vizitate la spital. Se jenează de felul în care arată, cum sînt îmbrăcate etc. De aceea, trebuie aflat de la familie dacă bolnavul ar primi cu plăcere o vizită la spital.

Chiar și cineva de la întreprindere, care are obligația de a vizita pe bolnav la spital, trebuie să întrebe familia, dacă îi este permis să facă acest lucru. Nu trebuie întrebat bolnavul despre evoluția bolii, nu trebuie să i se spună că arată bine sau rău. Convorbirea

ar fi indicat să se desfășoare pe teme care îi fac plăcere.

În vizita de prezentare. Băiatul trebuie să aibă o comportare foarte politicoasă. Se va așeza pe scaun, nu în fotoliu sau pe canapea (poate face aceasta atunci cînd este rugat). Nu se așază mai înainte de a lua loc gazdele. Dacă acestea îl servesc din picioare cu țigări, dulciuri sau o băutură, se va ridica și el în picioare. Nu-și scoate bricheta sau chibriturile să aprindă țigara atîta vreme cît cei mai în vîrstă ca el n-au făcut acest lucru. Nu se uită pe pereții casei sau prin casă.

Într-o vizită similară, fata va saluta pe mama băiatului cît mai natural posibil și cu zîmbetul pe buze. La fel și pe tatăl acestuia. Va proceda ca și băieții în legătură cu ocuparea unui loc. Trebuie să aibă o comportare degajată, fără preocupări colaterale. Trebuie să răspundă la început la întrebările pe care părinții le pun în discuție, avînd astfel posibilitatea să se „desfășoare". Trebuie să mănînce cu ceea ce este servită, să nu se scuze că nu poate. Prima vizită trebuie să fie scurtă, și într-o situație și în cealaltă.

Vizita la cunoștințele din altă localitate. Asupra acesteia trebuie să reflectăm mai îndelungat pentru a nu le produce deranj. Acceptăm să facem vizită atît la familie cît și la cunoștințe în altă localitate doar atunci cînd credem că se vor supăra dacă nu i-am vizitat. Trebuie să fim invitați de mai multe ori și să alegem perioada care le-ar conveni cel mai mult. Locuitorii din stațiunile balneo-climaterice sînt de obicei „bombardați" cu vizite inopinate.

„Oaspetele este de aur dimineața, de argint seara și de aramă dacă rămîne peste noapte".

Proverb georgian

Înnoptarea la o cunoștință fără să o fi anunțat în prealabil este admisă doar atunci cînd sîntem în relații foarte apropiate cu aceasta. Despre intenția noastră trebuie însă să o încunoștințăm de la început.

În urma noastră vom lăsa patul făcut în mod sumar și casa în ordine. Este indicat ca pentru ospitalitate să mulțumim după cîteva zile, în scris, și să trimitem eventual și o mică atenție.

Primim oaspeți. Ușa le este deschisă oaspeților de către gazdă. Soția gazdei nu-i obligată să iasă în hol, decît atunci cînd ar veni un oaspete mai rar, eventual din altă localitate. Gazda (bărbatul) ajută oaspeții să se dezbrace și îi invită în cameră (sufragerie). Dacă ocupase loc, gazda (soția) se ridică și salută oaspeții. Cînd oaspetele este mai în vîrstă, face cîțiva pași în întîmpinarea lui.

„Pe prieteni trebuie să-i primim cu voie bună, cu zîmbet și voioșie, nu cu sprîncenele încruntate".

PLUTARH, *„Despre minte"*

În nici un caz, în hol, nu se propune oaspeților să-și pună pantofii de casă. Acest lucru este de prost gust.

Gazdele înseși, primind invitații, nu-i întîmpină în papuci. Este frumos ca bărbatul să

fie cu cămașă curată, cravată și haină. Gazda trebuie să se prezinte în rochie sau costum și coafată. Cînd iese din bucătărie să-și întîmpine oaspeții, își scoate șorțul.

În funcție de caracterul vizitei se stabilesc și felurile de mîncare, modul și timpul cînd trebuie servite. Masa trebuie să fie dinainte pregătită. Dacă am invitat „la o cafea" putem ruga oaspeții să se așeze direct la masă. Dacă

va fi un prînz sau o masă de seară, este indicat să fie primiți într-o parte a camerei sau a sufrageriei, pînă ce se adună toți, fac cunoștință între ei, mai discută puțin, iar apoi, cînd totul este pregătit, gazda invită la masă.

Invitînd la o cafea, putem servi realmente doar cafea și prăjituri, ori cîteva tartine cu mezeluri și brînză, plus alcool și dulciuri. În această situație sandvișurile pot fi așezate dinainte pe masă, dacă nu emană un miros prea puternic. După ce au fost consumate, eventual cu țuică, vin sau vodcă, se servește cafeaua ori ceaiul, pentru persoanele care nu beau cafea, împreună cu dulciuri.

Pe masă pot fi așezate farfurii pentru desert, cuțite și furculițe.

Prăjiturile pot fi servite cu ajutorul linguriței de la cafea, însă dacă avem, putem așeza pe masă furculițe și cuțite speciale pentru desert.

Ceaiul poate fi servit cu lămîie sau cu rom.

Cina se servește la o jumătate de oră de la venirea primilor oaspeți. Întîrziații, în funcție de aprecierea gazdelor, nu sînt așteptați mai mult de o jumătate de oră.

Înainte de a fi invitați la masă, în timp ce se așteaptă, oaspeții sînt serviți cu un pahar de alcool: țuică, votcă, vermut și cu alune sau sticksuri.

„Să ne dăm silința să nu supărăm pe nimeni".

SENECA, *„Scrisori către Lucilius"*

La prînz sau cină se recomandă folosirea unei fețe de masă albe sau, dacă împrejurarea nu este prea festivă, a unor șervețele. Dacă dorim

să servim pe fiecare invitat în parte, să nu uităm să-i oferim întotdeauna platoul din partea stîngă, pentru ca el să poată servi cu dreapta. Se poate, de asemenea, să așezăm platoul pe masă, în fața persoanei cu prima ordine de precădere, urmînd ca invitații să-l ofere apoi unul altuia. La o masă lungă vom așeza două platouri, în cele două capete. Vom schimba farfuriile și vom turna băuturile întotdeauna din partea dreaptă a musafirului, pentru că așa este mai comod pentru cel ce servește.

Pentru o cină la care avem invitați vom servi: un aperitiv, un fel de mîncare caldă, desert și cafea ori ceai. Aperitivul poate fi rece, cald sau combinat: mezeluri, sardele, diferite salate, ciuperci calde, bulete de creier servite fierbinți etc. După aperitiv, dacă s-a servit pește, se schimbă tacîmul. Felul clasic de mîncare caldă îl reprezintă friptura de vită, de pasăre sau altfel de carne, servită cu zarzavaturi asortate și, eventual, salată. Desertul poate fi cald — diferite sufleuri — ori rece: tort, prăjitură cu fructe, înghețată. Pentru desert se dau farfurioare și tacîmuri corespunzătoare. Înainte însă trebuie să strîngem de pe masă ceea ce a rămas de la felul de mîncare anterior. După desert, servim cafea sau ceai. Dacă avem tort, acesta se va servi împreună cu cafeaua.

„Gîndește-te la buna cuviință a unui ospăț. A venit blidul în dreptul tău! Întinzi mîna și iei frumos cît poftești. A trecut de tine! Nu-l mai chema înapoi. N-a ajuns încă

la tine! Nu-l sorbi cu ochii, lăsîndu-ți gura apă, ci aștepți să vină rîndul tău".

EPICTET, „Manual"

O notă aparte o constituie includerea în meniu a brînzeturilor. Vom servi pe o tavă, dacă se poate de lemn, două trei feluri de brînză în bucăți întregi: telemea, șvaițer, camembert etc. Alături se va afla un cuțit. Pe masă așezăm pîine (de obicei albă) și unt. Fiecare invitat își va tăia o bucată de brînză fără a folosi însă furculița sa. Bucata de brînză tăiată o va lua pe farfurie și o va așeza pe o bucată de pîine unsă cu unt. La brînzeturi servim vin alb sec sau bere. Acestea se servesc între ultimul fel de mîncare și de sert. Servirea băuturilor reclamă următoarele reguli:

- La aperitive — vodcă sau țuică, bine răcite. Coniac, nu! Se poate servi vin alb sec sau vermut sec. Pînă la desert putem să nu mai servim nici o băutură. Dacă se va servi, atunci:
- la pește, creier, carne de pasăre (găină, pui, curcan), vițel — vin alb sec sau demisec;
- la carne de rață sau gîscă — vin roșu sec;
- carne de vită, porc, oaie, vînat — vin roșu sec sau bere;
- la desert — vin alb sau roșu dulce sau demisec;
- la cafea — lichior, coniac.

Putem, de asemenea, să servim de la început pînă la sfîrșit vodcă sau un vin demisec. În timpul mesei nu se servesc cocteiluri sau băuturi alcoolice cu sifon.

Teoretic, putem servi șampanie la toate felurile, începînd de la aperitive pînă la desert. Să nu uităm însă că la felurile sărate trebuie ca șampania să nu fie dulce.
Vinul alb se servește răcit, cel roșu, sec și demisec, la temperatura camerei. Berea cu cît este mai rece cu atît este mai bună. Vinul roșu dulce sau semidulce îl servim ușor răcit. Vermutul răcit. Vinul spumos frapat; la fel vodca și lichiorul, iar coniacul la temperatura camerei.

„Fiule, nu te arăta viteaz în băutură și nici nu te lăuda cu ea, căci pe mulți i-a prăpădit vinul și multe rele a pricinuit".

NEAGOE VODĂ BASARAB,
„Învățăturile către fiul său Teodosie"

Vinul alb îl servim în pahare mari cu picior, cel roșu sec — în pahare scunde și bombate, vinul de desert — în pahare de mărime medie și cu picior nu prea mare, vermutul în pahare identice. Vinurile meridionale, cum ar fi, de pildă, „Madera", „Xeres", „Porto" pot fi servite în pahare colorate. Șampania o servim în cupe largi sau în pahare înalte și înguste. Pentru băuturile alcoolice servite cu gheață și sifon — cu cît paharele vor fi mai înalte și mai mari cu atît va fi mai bine. Coniacul îl vom servi în pahare bombate, care pot fi, de asemenea, mari, deși coniacul turnat va fi într-o cantitate foarte mică. Țuica sau vodca o servim în pahare mici cu sau fără picior. Țuica fiartă se servește în cești. Vinul îl vom turna cam 2/3 din pahar, băutura alcoolică servită cu gheață sau apă minerală se toarnă în pahar de un deget

și jumătate. Vinurile și băuturile mai deosebite se servesc în sticlele lor originale.

În timpul mesei, de servitul băuturilor se va ocupa stăpînul casei: aduce, servește, îmbie... dar nu insistă. În lipsa acestuia poate fi înlocuit de unul din prietenii invitați sau de stăpîna casei.

Dacă invitații au adus un tort, fructe sau bomboane, aceste daruri, la momentul respectiv, vor fi servite oaspeților, chiar dacă gazda a pregătit lucruri identice.

Așezarea invitaților. Cea mai practică metodă, ar fi următoarea. Se are în vedere locul în care este așezată masa în cameră, iar locul de onoare va fi astfel stabilit încît musafirul să nu fie deranjat; acesta se va afla cu fața spre partea frontală a camerei—adică spre ușa de intrare. Locul acesta se poate afla, deci, fie în capul mesei, fie la mijlocul unei mese lungi (pe partea dinspre perete). În apropierea oaspeților de onoare se va așeza stăpînul casei pentru a se întreține cu aceștia.

Stăpîna casei va ocupa locul de partea cealaltă a mesei, deoarece ea se va deplasa mai mult între cameră și bucătărie. Se folosește principiul de așezare: „un bărbat, o femeie" ...

> **„Stima publică nu este un lucru de mică însemnătate pentru bunul mers al afacerilor. Este însă o rușine a o obține prin umiliri și lingușiri".**
>
> CICERO, *„Despre prietenie"*

Pe „primul loc" va fi rugată să se așeze femeia cea mai în vîrstă (mama uneia din gaz-

de) avînd de o parte și de alta bărbații cu care se poate întreține, apoi ceilalți oaspeți. Dacă masa este așezată în lung și primul loc va fi în capul ei, atunci în celălalt cap vor fi așezați musafirii sau gazdele cele mai tinere. Dacă masa este așezată „pe lat", cele trei locuri de onoare se află la mijocul mesei, pe partea dinspre perete, următoarele ca prioritate aflîndu se în fața acestora. În această situație, tineretul este așezat la cele două capete ale mesei. Nu trebuie să uităm însă că atît stăpîna cît și stăpînul casei trebuie să aibă asigurată libertatea mișcărilor. În practică însă nu trebuie să ne formalizăm prea mult, mai ales la mesele intime.
Vom reveni cu așezatul strict protocolar, la mesele oficiale, unde nu se admit excepții de la regulile de prioritate. În practica curentă este bine să ne îngrijim ca persoanele în vîrstă să fie așezate în locuri confortabile și alături de persoane cu care se pot întreține. Plecînd de la aceeași idee e bine ca tineretul să fie grupat la un loc. Soții vor fi despărțiți la masă, în schimb, logodnicii și persoanele care se simpatizează, nu.

Bufetul rece constituie o modalitate de a primi în mod elegant musafirii. Pentru un număr mare de invitați, felurile de mîncare sînt puse pe masă, în jurul căreia nu se așază scaune, folosindu-se principiul autoservirii. Se poate servi în picioare sau așezați pe fotolii sau scaune, la mese mai mici. Lîngă platourile cu mîncare trebuie să se afle farfurii, tacîmuri, pahare, precum și șervețele. Se vor servi: gustări asortate (mici, fripturi, pește), sosuri reci, salate, unt, pîine, băuturi alcoolice, apă minerală, pepsi, țigări etc.

„Mîncarea să astîmpere foamea, iar băutura setea, plară pofta care te robește".

SENECA, „Liniștea sufletească".

La desert putem servi tort sau înghețată, cafea. Sarcina gazdelor constă în a invita pe oaspeți să se servească, eventual stăpînul casei toarnă băuturi în pahare, lăsîndu-se în rest o libertate deplină musafirilor.

Bufet rece plus gustări calde. Situație similară cu cea enunțată mai sus, cu mențiunea că după o perioadă de timp (cam jumătate din cel afectat vizitei) se va servi un fel de mîncare cald. Dacă se va organiza o petrecere în timpul nopții, în jurul orei trei dimineața, se va servi, de asemenea, ceva cald (fie și o ciorbă caldă, mai ales de potroace). **Cocteilul** reprezintă, de asemenea, o formă modernă de primire a oaspeților. Se vor prepara unul sau două feluri de cocteiluri la care se vor mai servi prăjiturele sau biscuiți sărați, alune și sandvișuri mici. Nimic mai mult. Cocteilul poate fi organizat și după amiază, în zilele lucrătoare. Musafiri vor fi invitați la o anumită oră, putîndu-se chiar menționa „între orele 17–19". Dacă invităm mai multe persoane nu este obligatoriu ca toate să facă cunoștință.

Musafir pe nepusă masă. Bineînțeles că nu poate să se aștepte la o primire „ca la carte". Va fi însă servit, pe măsura posibilităților, cît mai bine. Unui musafir din aceeași localitate, este suficient dacă i se servește o cafea, un pahar de băutură; unul venit însă din altă localitate, mai ales cînd a făcut o

cale lungă, e bine să fie servit cu mîncare. Într-o situație extremă putem fi scoși din încurcătură cu o conservă servită pe un platou sau ceva mezeluri.

„Dacă ești undeva primit bine, nu înseamnă să te întorci numaidecît".

P. A. WOLFF, „Preciosa"

Drink reprezintă în multe țări forma clasică de servire a unui oaspete care ne vizitează

într-o anumită problemă ori care a venit într-o scurtă vizită. Un astfel de oaspete este servit cu un pahar de băutură și. . . fie cu atît, fie cu alune sau prăjiturele sărate. După primul pahar se mai poate servi unul. . . dar cu asta gata, esența drink-ului constînd în cantitatea neînsemnată de băutură consumată.

Despre conversație

Despre ce putem vorbi cu o persoană pe care abia am cunoscut-o sau pe care o cunoaștem puțin, într-o situație în care nu se face să tăcem? Desigur că despre vreme. Vremea reprezintă subiectul ideal, care poate fi abordat de oricine în orice împrejurare. Se poate reproșa că este subiectul prea puțin interesant. Este adevărat. Dar mult mai important este să fim naturali în discuții decît să părem cu orice preț interesanți.
Cînd vom epuiza subiectul referitor la vreme, vom putea trece la altul, de pildă programul TV, sport, ultimele știri din ziare. În cele din urmă se va găsi o temă de conversație care să intereseze și la care să se priceapă cei care discută. Cînd sîntem invitați într-o familie, primii vor începe conversația gazdele.
Într-o discuție, pe cît posibil, evităm orice ambiguitate.

„Limba clevetitoare pe mulți i-a clătit și i-a risipit dintr-un neam într-alt neam, și

cetăți a surpat și casele celor mari a stricat".

BEN-SIRAH, „Cartea înțelepciunii, 28"

O discuție, chiar și în jurul unei probleme mai spinoase, nu se va transforma în ceartă, dacă cei care participă la ea își vor apăra numai punctul lor de vedere și nu vor critica poziția adversarului, etichetîndu-l cu diferite cuvinte înjositoare.

E bine ca în discuții să nu folosim următoarele expresii:

— Nu e adevărat.

— Ce ?

— Te înșeli.

— Nu vă exprimați clar. . .

O persoană bine crescută vorbește foarte puțin despre sine, despre problemele personale, raporturile existente la locul de muncă, greutățile pe care le întîmpină, despre copii, despre maladiile de care suferă, despre gusturi etc. Se știe că un om civilizat vorbește foarte puțin sau aproape deloc despre problemele celor apropiați. Cu alte cuvinte, nu bîrfește.

În cazul cînd simțim că discuția ar aluneca pe făgașul „bîrfei" este indicat să răspundem: „știți, consider că asta nu ne interesează".

Dacă sîntem convinși că circulă unele bîrfe despre persoana noastră, cea mai indicată metodă este să nu reacționăm în nici un fel. Combaterea, explicarea lor à priori, cînd nu sîntem siguri că interlocutorul nostru cunoaște bîrfa respectivă, îi poate insufla ideea că „de unde nu-i foc, nu iese fum". O caracteristică fundamentală a bîrfei este aceea

că, dacă o tratăm cu indiferență, moare mai devreme sau mai tîrziu de moarte naturală.

„De omul cel ce șoptește
și care se sîrguiește
Cu minciuni, cu clevetire
să aţîţe învrăjbire
Fugi de el, te osibește
Te scutură, te ferește
Ca de o aspidă, care
otrăvește foarte tare."

ANTON PANN, „Hristoitir, IX"

Nu se recomandă răspîndirea în rîndul anturajului a unor știri senzaționale care se dovedesc a fi false. Persoana care face acest lucru își pierde în scurt timp încrederea celor din jur.

Să evităm abordarea, într-un cerc mai restrîns, a unor subiecte care nu preocupă o parte din persoanele de față sau chiar numai o persoană.

Nu este o dovadă de bună creștere să vorbim cu cineva în șoapte sau la ureche—dacă numărul celor de față nu este prea mare, în general sub zece persoane. Totodată, nu este frumos să vorbim într-o limbă străină cînd sînt de față și alte persoane care nu cunosc limba respectivă. Nu trebuie să întrerupem pe cineva, mai ales cînd este o persoană în vîrstă, după cum, la fel, nu se cade să terminăm noi fraza cuiva sau să-i „suflăm" cuvîntul, care pe moment interlocutorului îi scapă.

Putem face acest lucru numai în cazul în care sîntem solicitați din priviri pentru a da ajutor.

Nu este frumos să corectăm forma gramaticală în care se exprimă cineva (cu excepția copiilor), precum și pronunțarea defectuoasă a unei expresii străine.
Tinerii pot să se corecteze reciproc și să-și dea lecții de bună purtare, cu condiția ca acestea să se facă pe un ton amical, fără aer de superioritate. Există, în cadrul discuțiilor, subiecte delicate sau indiscrete, care este bine să nu fie abordate.

„Cînd n-ai clevetit, mă bucur și zîmbesc de fericire".

G. COȘBUC, *„Antologie sanscrită, XXXIX"*

Nu se recomandă să cerem partenerului amănunte despre boala sa, dacă acesta ne spune că a fost internat, că se simte rău. Dacă interlocutorul nostru dorește aceasta, se va destăinui singur.
Dacă o cunoștință ne comunică că „soția nu se simte bine", nu întrebăm „ce are" ci, eventual, adăugăm: „Este cumva ceva grav?".
Nu întrebăm pe cineva cît cîștigă și nici ce vîrstă are. În prezența unei persoane în vîrstă nu vom spune despre altcineva că este bătrîn. Dacă totuși cineva ne întreabă cîți ani avem, putem răspunde: „Am atîția, cît arăt".
Se consideră a fi o nepoliteță de a ura femeilor peste 25 de ani căsătorie grabnică, după cum, totodată, nu se cade să întrebăm cunoștința de ce nu s-a căsătorit pînă acum. Se poate răspunde de către persoana interpelată, de pildă, astfel: „nu mă grăbesc cîtuși de puțin" sau „îmi aștept idolul" etc.
Nu e indicat să cerem sfaturi unor medici sau avocați cunoscuți, întîlniți întîmplător la

o petrecere sau într-un mijloc de locomoție.
Se întîmplă, deseori, ca soțul sau soția aflați împreună la o petrecere să afirme despre cele spuse de celălalt că le cunoaște pe de rost, că sînt „învechite". Este complect lipsit de tact să afirmăm așa ceva sau să întrerupem afirmînd „lasă dragă, asta nu este interesant"...
Totodată, în societate nu este frumos să ne lăudăm, să povestim de succesele, calitățile sau talentele noastre. Poate fi nu numai nepoliticos dar și enervant.
Glumele sau bancurile spuse trebuie să fie la locul lor. Este complet interzis să batjocorim numele cuiva, să facem glume legate de figura, înălțimea, studiile, chelia unei persoane etc.

„Ferește-te mai mult de clevetire decît de primejdie".

ISOCRATE, *„Sfaturi către Demonicos"*

Cum vom reacționa însă la o glumă proastă sau o lipsă de tact? Cel mai indicat ar fi să păstrăm o clipă de tăcere, după care să schimbăm subiectul. În cazul în care „glumețul" nu renunță la „lansarea" poantelor sale jenante pentru cei din jur, gazda va trebui să-i atragă delicat atenția, eventual folosind cuvintele: „nu prea-ți merg azi glumele..."; comit o greșală fundamentală în povestirea bancurilor sau a glumelor cei care rîd primii de cele spuse. De asemenea nu trebuie să spunem bancuri cu nemiluita. O mare calitate este aceea de-a ști să asculți nu numai de-a vorbi. A asculta nu este echivalent cu a tăcea, cu a fi pasiv. Nu trebuie

să avem o privire inexpresivă, care să nu reflecte nimic din ceea ce se petrece în jur. Cînd cineva ni se adresează, nu trebuie să căutăm ceva prin geantă sau prin buzunare, să ne uităm în oglindă etc. Trebuie să-l privim pe interlocutor și din cînd în cînd să intervenim în discuție.

De reținut:

- Vorbim despre noi înșine numai atunci cînd sîntem întrebați.
- Nu vorbim în șoaptă sau la ureche, într-un grup mai mic de zece persoane.
- Nu este politicos să corectăm pe cineva în public.
- Să nu spunem mai mult de două bancuri o dată.
- Cel căruia i s-a adresat un compliment trebuie să mulțumească.

„Clevetirea nu ucide, nici nu face rană; ea pîngărește numai pe acela de la care a pornit".

N. IORGA, *„Cugetări"*

Dacă din întîmplare am ascultat o discuție în care s-a spus ceva supărător la adresa noastră, nu vom interveni și nu vom lăsa să se simtă că am aflat. Este greu, într-adevăr, să auzi că cineva a spus ceva neplăcut despre tine, mai ales dacă este o bîrfă, dar... să nu uităm că și nouă ni se întîmplă să cădem „în acest păcat".

Despre fumat

Din acest punct de vedere, oamenii se împart în două grupe: fumători și nefumători. Fiecare grupă se consideră persecutată de cea-

laltă, ajungîndu-se, uneori, la raporturi antagonice. Fumătorii ar dori să se fumeze pretutindeni, nefumătorii să nu se fumeze nicăieri.

Nu este voie să se fumeze în următoarele locuri și împrejurări:

— unde există o înscripție în acest sens;

— acolo unde nu există o inscripție, însă bunul simț dictează să nu se fumeze (în săli de teatru, cinematograf, stații de benzină, spital);

— cînd intrăm într-o locuință particulară, în birou sau în sediul organelor conducătoare;

— în camera unui bolnav;

— în timpul dansului;

— în timpul mesei, între supă și felul doi;

— în timpul unor acțiuni festive;

— pe stradă, femeile.

Înainte și bărbaților le era interzis, prin codurile de comportare, să fumeze pe stradă, în mers. În prezent nu se mai amintește de acest lucru, cu toate că fumatul pe stradă nu poate fi apreciat ca elegant.

„Cu prețul unui viciu se pot crește doi copii".

B. FRANKLIN, *„Almanahul sărmanului Richard, anul 1767*

Cînd mergem în vizită, nu se cade, imediat cum intrăm, să ne și aprindem țigara. Vom aștepta cel puțin zece minute, și dacă între timp gazda nu ne-a servit cu țigări ne putem cere permisiunea de a fuma.

Nu este elegant să aprindem țigară de la țigară. Se indică să facem o pauză de cel puțin o jumătate de oră.

Cînd facem pentru prima oară o vizită unei persoane mai în vîrstă sau mai puțin cunoscută și nu vom fi tratați de aceasta cu țigări, ne vom abține, pe cît posibil de a fuma.
Trebuie să avem cu noi totdeauna propriile țigări. Din țigările gazdei sau ale unei terțe persoane putem să ne folosim, eventual, de două, trei ori. Un fumător care nu are cu el niciodată țigări și fumează numai „străine" devine o povară pentru cunoștințe.
În timpul unei discuții, dacă vrem să aprindem o țigară, vom oferi și partenerului, pe baza principiului încetățenit: „poate le încercați pe ale mele""
La el acasă, bărbatul va oferi mai întîi femeii invitate și apoi soției sale. În general, focul va fi oferit în aceeași ordine în care ne salutăm. Același lucru este valabil și pentru servirea cu țigări. Femeia nu va oferi foc bărbatului. Bărbatul nu va aprinde țigara unui bărbat mai tînăr decît el... deși nu-i nici o nenorocire dacă se va întîmpla așa ceva. Problema apare acolo unde se folosește un chibrit aprins pentru mai multe persoane. Cine l-a aprins primul, are dreptul să-l ofere, altfel chibritul nu se ia din mînă în mînă, lucrul de altminteri valabil și pentru brichetă.

„Fii în pace cu oamenii, în război cu viciile".

PUBLIUS SYRUS, *„Sentințe"*

Cînd o femeie dorește să-și aprindă țigara și scoate cutia de chibrituri, bărbatul i-o poate lua înainte oferindu-i el focul.
Bărbatul se va ridica cînd cineva, care stă jos, îi oferă foc sau îl tratează cu țigări. Ace-

Iași lucru îl va face cînd, la rîndul lui, va oferi foc sau țigări unei persoane așezate. Trebuie evitată oferirea focului „pe sub nasul" unei terțe persoane. Ne vom ridica și vom face această operație înconjurînd persoana respectivă.

Nu este elegant să oferim țigară cînd ni se solicită foc.

Gazdele nefumătoare nu pot interzice fumatul și nici nu au voie să se plîngă din cauza

fumului și să deschidă prea des fereastra. Din contră, trebuie să pregătească din timp suficiente scrumiere și țigări pentru invitați.

Este bine să reținem:

- În vizită nu vom fuma țigară de la țigară.
- Bărbatul nu se ridică cînd oferă foc unei femei care stă alături.
- Vom oferi cuiva țigara „drept foc" numai în cazul cînd nu avem chibrituri sau brichetă.

„Numai viciul aduce rușinea cuiva".

MARC AURELIU, *„Către sine însuși"*

- Scrumul trebuie scuturat numai în scrumieră. Dacă nu există, se adresează politicos rugămintea de a primi.
- Nu este politicos să conversăm sau să salutăm cu țigara în gură, după cum nu este frumos să suflăm fumul în fața interlocutorului, vecinului sau persoanei care se află în imediata noastră apropiere.

POLITEȚEA ESTE FLOAREA OMENIEI

„Dacă acordăm atîta atenție și prețuire obiectelor neînsufletite, nu se cuvine oare cu atît mai mult să ne călăuzim după criterii dintre cele mai alese în atitudinea față de oameni, în relațiile cu semenii noștri! E de observat totodată că poporul respinge, sancționează cu o ironie mușcătoare lipsa de control în comunicare, ușurința, neglijența, lipsa de bună cuviință, considerîndu-le ca mărturii ale proastei creșteri, ale unor caractere urîte, deformate, ca atitudini ce contravin normelor, tradițiilor, datinilor de bună conviețuire între oameni".

ECATERINA OPROIU, *„Cartea fetelor".*

În localuri și instituții publice

La restaurant. Cartea de vizită a comportării noastre o lăsăm de cele mai multe ori în localurile publice. Intrînd într-un local nu-i voie să trîntești ușile sau să le închizi în fața persoanelor care intră. Femeilor care ne însoțesc trebuie să le deschidem ușa. La garderobă, de asemenea, ne desfacem repede pardesiul pentru a putea ajuta femeia

care ne însoțește să se dezbrace. În sală merge primul bărbatul, pentru a căuta masa, dar la intrare cedează locul tovarășei care îl însoțește.
În cazul în care întîlnirea este fixată în local, atunci bărbatul trebuie să vină mai devreme pentru a găsi sau pentru a rezerva o masă.

„Judecați pe alții ca pe voi înșivă și purtați-vă cu ei precum voiți să se poarte ei cu voi".

FUCIUS, *„Cartea sentințelor"*

Așteptînd persoana cu care am stabilit întîlnirea în restaurant, putem comanda ceva foarte frugal, ori putem „studia" meniul. În nici un caz nu trebuie să ne stricăm buna dispoziție din cauza întîrzierii partenerului. Scuzele acestuia trebuie să le primim cu zîmbetul pe buze.
Dacă și-au dat întîlnire în local un număr mai mare de persoane, cei care s-au prezentat punctual pot aștepta pînă la 20 de minute, după care fac comanda și servesc, indiferent dacă ceilalți vor mai veni sau nu.
La cafenea sau la cofetărie cel care a venit primul face imediat comanda, fără să mai aștepte persoana cu care și-a dat întîlnirea.
Așa cum aminteam mai sus, cînd o pereche intră într-un local, prima apare femeia, după aceea însă bărbatul trece în față și o conduce la o masă liberă. Acolo unde există garderobă, nu este permis să se intre în local cu pardesiul, mai ales bărbații. Se admite acest lucru numai în localurile cu autoservire sau în grădini ori pe terase. În cafenele și cofetării nu este obligatorie pentru femei folosirea garderobei, dar nu se admite să-și

dezbrace pardesiul sau paltonul în interior și să ocupe cu ele scaunele.
Pachete, pachețele, sacoșe etc., se lasă la garderobă.
La plecare, la garderobă, bărbatul ajută femeia să se îmbrace și nu personalul de deservire. Plata la garderobă o face bărbatul, chiar dacă femeia și-a plătit singură ceea ce-a consumat în local.
Aranjatul frizurii, machiajul etc., se face la toaletă și nu la garderobă.
La masă, locul de onoare este cu spatele la perete și cu fața spre sală. La mesele din mijlocul sălii, locul de onoare este cel cu fața spre intrare.
Atunci cînd nu se găsesc locuri libere, în special în localurile de lux, este bine să apelăm la șeful sălii sau la ospătar pentru a putea ocupa locurile libere de la o masă ocupată. Putem face acest lucru și singuri, întrebînd politicos: „Ne permiteți să ocupăm aceste locuri libere?". Dacă ni se va răspunde că așteaptă pe cineva va trebui să încercăm în altă parte.

„Masa este mijlocitoarea prieteniei"

Proverb francez

La restaurant, ospătarul prezintă meniul femeilor. Acestea, știind că de obicei bărbatul este cel care achită consumul, nu trebuie să aleagă cele mai scumpe feluri de mîncare, dar nici pe cele mai ieftine.
Cel mai elegant este atunci cînd fiecare participant își achită ceea ce a consumat, pronunțîndu-se pentru aceasta chiar înainte de a intra în local: „Merg cu plăcere la restaurant sau la cofetărie dar îmi voi achita

singur(ă) ceea ce voi consuma". Nu va mai exista astfel nici un fel de ambiguitate și nu se vor crea momente neplăcute la plată. Față de persoana care ne invită și care nu acceptă să participăm la achitarea cheltuielilor, ne putem revanșa prin trimiterea unui obiect pe care știm că ține foarte mult să-l aibă (o carte, un bibelou etc.).

La restaurant, șervețelul de pînză de pe masă, deseori în formă de piramidă sau triunghi, îl despăturim și îl așezăm pe genunchi. Trebuie să găsim o modalitate ca acesta să nu ne cadă de pe genunchi. Atunci cînd șervețelul respectiv cade de pe genunchii unei femei, vecinul nu trebuie să se aplece pentru a-l ridica.

După ce masa a fost servită, șervețelul se așază pe masă fără a-l împături la loc. Se spunea, înainte, că împăturitul la loc este un semn că oaspetelui nu i-a plăcut masa servită.

Scobitorile nu se folosesc la masă. Dacă simțim nevoia de-a le folosi, luăm una și o întrebuințăm cînd sîntem singuri. Dacă ne-a intrat între dinți un oscior de pește îl putem scoate cu mîna.

Cu șervețelul de masă nu se șterg tacîmurile. Dacă acestea sînt murdare, rugați chelnerul să le schimbe.

„Rar va vedea cineva o femeie (la ospețe) ducînd îmbucătura la gură sau deschizîndu-și buzele atît ca să i se poată vedea dinții; ea își vîră îmbucătura în gură cît se poate mai în taină".

DIMITRIE CANTEMIR, *„Descrierea Moldovei"*

În localurile de lux, în care se servesc vinuri renumite, chelnerul toarnă mai întîi pe fundul paharului vin persoanei care a făcut comanda, și numai după ce aceasta îl acceptă, toarnă celorlalți comeseni, urmînd ca ultimul căruia i se va turna să fie cel care a făcut comanda.

În cofetărie sau la cafenea sînt valabile tot normele de mai sus, la care, în funcție de specificul acestor localuri, am mai adăuga: lingurița servește pentru amestecatul zahărului, după care o punem pe farfurioară, fără să bem primele înghițituri de ceai sau cafea cu ea; se așteaptă pînă cînd lichidul se răcește, fără ca să suflăm în el; ceașca o ridicăm în sus de coadă, fără să i atingem interiorul cu degetul arătător și fără să ridicăm degetul mic în sus. Numai ceașca va fi ridicată nu și farfuria. Zațul rămîne în ceașcă; bucata de lămîie din ceai poate fi puțin stoarsă prin presare cu lingurița și scoasă apoi pe farfurie, fără să o mîncăm; sorbirea lichidelor este dezagreabilă; lichidele pe care le consumăm cu ajutorul paielor nu le sorbim pînă la ultima picătură, pentru a evita sunetul neplăcut pe care l-am putea produce; servind la cafea sau ceai prăjituri cu cremă sau tort, trebuie să avem grijă ca să nu lăsăm urme grase pe marginea ceșcuței sau paharului. Vom înghiți tot ce avem în gură și numai după aceea vom bea. După ce am băut ne ștergem la gură cu șervețelul; prăjitura se servește cu linguriță. Prăjiturile uscate pot fi servite și cu mîna.

Scrumiera servește pentru depozitatul scrumului și stinsul țigării și nu pentru a pune în ea șervețele de hîrtie sau resturi de mîn-

care. Toate acestea se pun în farfuria care servește drept „postament".
Putem gusta din felul de mîncare comandat de persoana care ne însoțește, luînd o bucățică mică pe farfuria noastră. De asemenea, la masă pot fi împărțite și schimbate părți din diferite feluri servite, cu condiția ca nici una din persoane să nu fie „păgubită". Se poate fuma în localurile în care fumatul este permis, imediat după ce a fost făcută comanda, „folosind" astfel timpul de așteptare, cu toate că nu este sănătos. După ce a fost servită masa, nu se aprinde țigara decît

atunci cînd a terminat și persoana care ne însoțește.

„Să ai spiritul degajat și să fii bine dispus în timpul mesei".

FRANCIS BACON, *„Eseuri: Despre îngrijirea sănătății".*

Plata se face punînd banii pe farfuria pe care ne-a fost adus bonul de consum. Nu adresăm ospătarului rugămintea să facă socoteala, dacă partenerul nostru n-a terminat consumul. Dacă bărbatul este însoțit de o femeie, acesta poate plăti pentru ea, fără ca aceasta să se amestece sau să facă vreun comentariu.

Atunci cînd femeia n-a fost în mod expres invitată la local se cuvine să-și achite singură consumul. Acest lucru trebuie să-l rezolve cu partenerul său, dar nu în fața ospătarului. Poate face acest lucru spre sfîrșitul mesei. În orice caz, rezolvarea acestei probleme trebuie făcută mai tîrziu și nu în fața ospătarului.

Dă semn de plecare din local cel care a inițiat întîlnirea. Dacă este vorba de o pereche, bărbatul este cel care va face acest lucru. În cazuri excepționale, cînd șederea se prelungește prea mult, partenera se poate uita la ceas spunînd: „A fost foarte plăcut, dar va trebui să plecăm...". La plecare răspundem la salutul ospătarului sau al șefului de sală.

Femeia poate merge și singură la local, acesta însă trebuie ales cu grijă. Singură fiind, de obicei, nu consumă băuturi tari.

La spectacole. Ca în orice local public, și la spectacole sînt obligatorii o seamă de nor-

me de comportare. Înainte de-a reflecta asupra fiecăreia în parte ținem să subliniem necesitatea de-a se evita îmbrăcămintea extravagantă în asemenea localuri, iar parfumatul să fie cît mai discret.

Întîrzierea la spectacol reprezintă un act de mare nepolitețe. Dacă a fost inevitabilă, se așteaptă pînă la pauză. Venind la spectacol în ultima clipă deranjăm un număr mare de spectatori, nevoiți să se scoale în picioare pentru a ne permite să ajungem la locurile noastre.

Intrăm pe rîndul în care avem biletele cu fața la cei care au ocupat deja locurile lor și nu cu spatele, așa cum pare a fi mai comod. Femeia intră pe rînd prima doar atunci cînd locul de onoare, din dreapta, va fi al ei, primul și după aceea al bărbatului.

„Manierele îl arată pe om".

Proverb englezesc

In cazul scaunelor pliabile este elegant din partea bărbatului să-l lase pe-al soției el jos, cu mîna.

Femeile care poartă pălărie trebuie să întrebe mai întîi spectatorii din spate dacă nu cumva îi deranjează. În cazul cînd răspunsul este afirmativ, deci i-ar deranja, va trebui să se descopere. Dacă nu va întreba singură, spectatorul din spate i se poate adresa politicos: „Vă rog, fiți amabilă, și scoateți-vă pălăria!".

Spectatoarea respectivă nu trebuie să se simtă ofensată și fără nici un fel de remarcă trebuie să și-o scoată. Cel care a rugat-o, văzînd acest lucru, va mulțumi.

Mai greu va fi cu coafurile „verticale". De aceea, recomandăm ca înainte de spectacole femeile să se gîndească la eventualele neplăceri pe care le-ar putea provoca celor din spatele lor.

Mergînd la spectacol două perechi cunoscute, femeile stau la mijloc iar bărbații pe locurile laterale. Tot la fel de bine se pot așeza pereche și pereche, în dreapta fiind locul de onoare.

Cînd la spectacol merg trei persoane, o femeie și doi bărbați, femeia va sta la mijloc. Ordinea poate fi însă inversată, atunci

cînd persoana mai importantă (femeia) nu vede prea bine de pe locul de onoare.
În lojă, femeile stau în față iar bărbații în spate, persoanele din față avînd grijă ca vizibilitata celor din spate să fie bună.
Dacă la spectacol întîlnim o cunoștință și am dori să stăm împreună, putem propune un schimb de locuri, cu condiția ca acestea să fie de aceeași categorie și să asigure o vizibilitate la fel de bună sau chiar mai bună.
În comportarea lor, tinerii îndrăgostiți trebuie să țină seama că spectacolul are loc pe scenă sau pe ecran și nu în sală. Prezența lor în sală, alături de ceilalți spectatori, este cu scopul de-a vedea spectacolul și nu de a se da în spectacol. În tot timpul spectacolului trebuie păstrată o liniște absolută. Cei care tușesc sau sînt gripați ar trebui să renunțe la vizionarea spectacolelor în asemenea stare.

„Prețul omului stă în iscusința duhului său și în cinstea purtării sale".

Proverb românesc

La teatru, filarmonică, operă se vine cu o îmbrăcăminte mai aleasă, dar nu de seară. În costum de seară se vine la spectacole de gală. Bărbatul trebuie să cumpere programul și să-l ofere partenerei. Cel care nu dispune de program, poate ruga persoana care stă alături să i-l împrumute, dacă remarcă că aceasta nu-l mai citește. Îl va înapoia cît mai repede cu mulțumiri. În sălile de spectacole enumerate mai sus nu se intră cu pungi de bomboane, fursecuri etc. Teatrele dispun, în

special, de bufete, unde se pot servi, în pauză, tot felul de dulciuri.
Dacă venim la spectacol cu binoclu sau îl împrumutăm de la garderobă, facem aceasta pentru a ne uita cu el pe scenă și nu în sală.
Nu ne părăsim locurile decît după ce s-au terminat aplauzele și cortina nu se mai ridică.
La concerte **se aplaudă** după interpretarea lucrării în întregime și nu după fiecare parte. Se poate aplauda, așadar, numai atunci cînd dirijorul se întoarce cu fața spre public. Cei care nu cunosc lucrarea e bine să nu se grăbească cu aplaudatul; mai bine mai tîrziu decît prea devreme.
Se știe că fiecărui artist îi place să fie aplaudat. Aceasta este o mărturie că jocul ori interpretarea lui a plăcut, că publicul este încîntat.
Strigătele „bis" sînt o dovadă a entuziasmului manifestat de public, un moment, fără îndoială, plăcut pentru oricare artist. În același timp, publicul trebuie să manifeste înțelegere pentru interpretul care a depus un efort deosebit în interpretarea lucrării ascultate și care poate fi obosit.
Oamenii bine crescuți nu își manifestă nemulțumirea prin fluierături sau strigăte. Cel mai bine este să părăsească sala în prima pauză.
Nu se aplaudă cu vîrful degetelor sau în mod ostentativ, cu mîinile în sus. La teatru se poate apuauda după fiecare act și chiar la scenă deschisă, după o fază care a plăcut.

„Omul stimează pe oameni"

TH. CARLYLE, „Muncă, sinceritate, tăcere"

Tot la fel, la operă, aplaudăm după executarea unei arii renumite de a cărei interpretare sîntem încîntați.
Dacă vrem să oferim flori unui actor, solist, dirijor, compozitor etc., facem acest lucru prin intermediul florăriei, dacă efectuează asemenea servicii, care le va trimite la teatru. Dacă nu, putem ruga să facă acest lucru în sala de spectacole, persoana care deservește scena.
Lîngă flori anexăm un cartonaș, sau cartea de vizită pe care scriem cuvinte de apreciere la adresa interpretului.
La concert sau la teatru, artiștii pot fi felicitați și personal, mergînd la ei în culise, în pauză, sau după spectacol. De obicei, la premieră, la debut, la un spectacol extraordinar etc., fac acest lucru persoanele apropiate artistului. Vizita în culise trebuie să fie scurtă, mai ales atunci cînd și alte persoane au venit să-l felicite.
Artistul poate fi rugat să ofere autografe după spectacol, în nici un caz înainte. Se cere acest lucru, de obicei, pe program și nu pe hîrtii disparate.
Femeile pot merge și singure la spectacol, nu trebuie să fie nimic jenant în asta.

La expoziții și în muzee. Vernisajul unei expoziții de pictură, sculptură, grafică etc., constituie un moment important în viața artistică a unui oraș. La deschidere putem afla păreri dintre cele mai avizate cu privire la operele de artă expuse, putem cunoaște personal pe artiștii care expun.
În eventualitatea că cunoaștem dinainte pe artist, trebuie să găsim un moment portrivit pentru a-l felicita. Putem face acest lucru

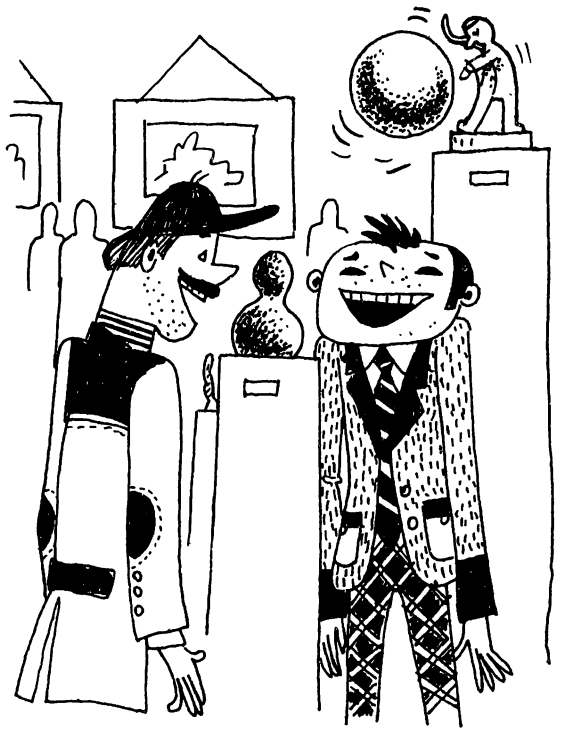

chiar dacă nu-l cunoaștem. Trebuie să ne prezentăm elegant și să exprimăm cuvintele noastre de apreciere sinceră despre operele expuse.

Este bine să spunem ceva concis și la obiect fără să facem comparații cu alți artiști contemporani. În timpul vizitării unei expoziții sau a unui muzeu putem discuta încet cu persoanele care ne însoțesc despre lucrările prezentate. Nu ne „dispărăm" în fața unor lucrări pe care nu le înțelegem.

Obiectele expuse nu se ating și nu ne apropiem prea mult de operele de artă.

„Înțeleptul nu trebuie să tulbure moravurile publice și nici să atragă atenția mulțimii printr-un fel aparte de viață".

SENECA, „Scrisori către Lucilius"

În instituții publice. Intrînd în încăperi ce aparțin instituțiilor publice, bărbații își scot pălăria iar femeile, mănușile. În clădirile mai mari, care au garderobă, pardesiul ori paltonul se lasă la garderobă. În nici un caz nu intrăm cu ele în birourile sau cabinetele persoanelor la care mergem. Față de persoanele care lucrează în instituțiile publice, solicitantul trebuie să manifeste și el politețe și solicitudine.

La rîndul lui, cel care este solicitat nu trebuie să uite niciodată că cei care se perindă prin instituția respectivă vor aprecia întreprinderea unde muncește și după comportarea și ținuta lui.

Femeile nu trebuie să se pudreze sau să se pieptene la locul de muncă. Pot rezolva acest lucru la toaletă.

La doctor. Mergînd la policlinică, în sala de așteptare îți scoți pălăria, eventual pardesiul sau paltonul și ocupi un loc liber. Nu te uiți curios la pacienții care așteaptă, nu-i întrebi de ce suferă sau cum este doctorul. Nu trebuie să te spovedești lor în legătură cu durerile tale. Cel mai bine ar fi ca timpul de așteptare să-l afectezi citirii unei reviste deconectante.

Intrînd în cabinetul doctorului nu-l salutăm prin strîngere de mînă decît atunci cînd acesta ne-a întins-o.

În cabinet se spune: „Bună ziua" și se așteaptă indicațiile medicului. De obicei, acesta invită pacientul să ocupe loc și îl chestionează în legătură cu suferința.
Pentru ajutorul dat în vindecarea bolii este bine să mulțumim telefonic sau în scris medicului.
În ultima vreme se obișnuiește să se facă aceasta și prin intermediul unor anunțuri la mica publicitate.

„Experiența nenorocirii mă învață să ajut pe cei nenorociți".

VIRGILIU, *„Eneida"*

La telefon

Toată gama sentimentelor umane poate fi trăită în fața acestei inovații de seamă a tehnicii. Într-un receptor micuț de ebonită putem afla vestea cea mai gravă ori mai plăcută, transmisă de la mii de kilometri sau din același bloc. Cîte reacții, cîte trăiri încercăm așadar la telefon...
După cum se știe, atunci cînd ciocănim la ușa cuiva nu întrebăm persoana care ne-a deschis cum o cheamă, tot așa într-o convorbire telefonică nu începem cu: „Cine e la telefon?"
Cel care telefonează se prezintă: „Alo, aici Ionescu. Aș dori să vorbesc cu Ileana, vă rog".
La răspunsul „greșeală", cel care sună nu se cuvine să pună întrebări de genul: „Ce număr aveți?". Pe un ton politicos, căci a deranjat pe cineva, poate întreba dacă numărul format corespunde cu cel la care-i

s-a răspuns. Dacă se va dovedi că n-a format bine numărul, pe un ton politicos își va cere scuze pentru deranj.

Este foarte politicos, ca sunînd la un birou sau la o locuință particulară, să începem convorbirea cu „Bună ziua!" („Bună dimineața", „Bună seara") și numai după aceea să abordăm problema pentru care am telefonat. Nu se face acest lucru cînd obții legătura cu centrala telefonică a unei instituții. Atunci se spune simplu: „Vă rog interior 283". Cînd rugăm o persoană străină să ne dea la telefon o cunoștință, folosim termeni reverențioși la adresa cunoștinței noastre: „Vă rog, cu domnul Popescu" și nu „Vreau cu Popescu".

Trebuie să ne prezentăm, de asemenea, persoanelor care mediază convorbirea, respectiv atunci cînd dorim să lăsăm o știre cuiva sau atunci cînd cerem secretarei unui demnitar să ne facă legătura cu acesta. Se știe că este obligația secretarei de a-l încunoștința pe șeful său cine îl caută la telefon.

> **„Tactul" rău înțeles duce la formarea unor mondeni cu însușiri negative, preocupați de ceea ce trebuie să evite, de teama ridicolului, iar nu de lărgirea contactului lor cu viața".**
>
> G. CĂLINESCU,
> *„Cronicile optimistului"*

Cînd o persoană tînără sună acasă la o prietenă (prieten), dacă receptorul este ridicat de o persoană mai în vîrstă, deducînd după o voce că ar putea fi careva din părinți, pe care nu-i cunoaște, cel care a sunat trebuie să se prezinte, dacă nu pe nume, cel puțin

de unde se cunosc: „Bună seara, aș putea vorbi cu Marieta, un coleg de clasă".

Persoanele care ridică receptorul, într-un birou cu mai mulți colegi, nu trebuie să strige sau să facă comentarii în legătură cu convorbirile avute de colegi.

Toate persoanele de față ar fi indicat să „asurzească" pe timpul convorbirii, iar după aceea să dovedească că n-au auzit și n-au reținut nimic din aceasta. Despre chestiuni personale este bine să nu se vorbească în prezența martorilor. Cel care ascultă nu trebuie să comenteze ceea ce i se debitează de către interlocutor, eventual la sfîrșit poate propune o altă dată pentru continuarea convorbirii. În nici un caz nu va face remarca: „Nu sînt singur, așa că nu-ți pot răspunde". Aceasta înseamnă un afront la adresa colegilor. Nu este civilizat să dăm cuiva numărul de telefon al vecinilor fără a avea, în prealabil, acordul acestora. În cazul în care aceștia și-au exprimat acordul să ne cheme la telefonul lor, să ne străduim ca acest lucru să se întîmple cît mai rar.

În eventualitatea că vom căuta o cunoștință la telefonul unui vecin al acesteia, să evităm să facem acest lucru după ora 22 și, dacă este posibil, în timpul orelor de masă sau duminica. Convorbirea trebuie să fie foarte scurtă. Rugînd vecinii să cheme o cunoștință la telefon, facem acest lucru ca și cînd aceștia ne-ar face un mare serviciu și nu pe tonul de parcă ar fi obligați să ne servească.

În probleme de serviciu nu trebuie să sunăm pe cineva acasă, duminica, decît atunci cînd este absolut necesar.

Nu se sună la domiciliul cunoștințelor, dacă

știm că este cineva grav bolnav în familie.
În momentul cînd asigurăm pe cineva că îl vom suna la o anumită oră, să facem acest lucru, dovedind punctualitate.

„De lucrurile din care poate răsări ceva primejdie, cu sfială vorbește sau așa cît între-amîndouă părțile să se poată înțelege și judeca cuvîntul tău".

SAMUIL MICU, *„Scrisori filozofice; Învățătura politicească"*

Nu lăsăm telefonul să sune mai mult de cinci ori. Dacă receptorul n-a fost ridicat, înseamnă că persoana respectivă nu-i acasă sau nu dorește să răspundă.

Este bine să reținem că prin telefon:

- Nu transmitem felicitări cu ocazia unor aniversări unei persoane mai în vîrstă și nici condoleanțe.
- Nu se invită o persoană mai în vîrstă la nuntă.
  Nu se adresează mulțumiri pentru un dar sau un serviciu deosebit care ne-a fost făcut.
- Nu se merge neanunțat la cineva care are telefon.

Pentru a se evita unele neînțelegeri este bine ca:

- La serviciu să nu abuzăm de telefon, convorbirile particulare să fie cît mai scurte.
- De la telefonul public să nu telefonăm în cîteva locuri atîta vreme cît și alte persoane așteaptă la rînd.
- Puțini sînt cei care pot memora numerele de telefon de la toate cunoștințele și instituți-

ile cu care mențin contact. Pentru a nu deranja pe nimeni inutil, e bine să ne întocmim un notes cu numerele de telefon cele mai necesare în munca și activitatea noastră.

Dacă un oaspete telefonează din locuința noastră, putem părăsi camera pentru moment, fără a face asta în mod ostentativ. În eventualitatea că un musafir, prezent în casa noastră, este rugat să vină la telefon, nu se întrebă: „Cine-i la telefon?", ci se cheamă imediat persoana solicitată. În orice caz, cel care a dat numărul de telefon al unei persoane străine la care poate fi găsit, este bine să anunțe despre acest lucru imediat gazda. După convorbire se adresează mulțumiri. Nu trebuie abuzat de telefonul care nu-ți aparține.

Dacă sîntem chemați la telefon în timp ce avem vizită, ne cerem scuze față de cei prezenți, avînd grijă să nu avem o convorbire prea lungă menționînd: „Scuză-mă că sînt mai expeditiv, dar am un oaspete". Este elegant ca în momentul cînd dăm lucrurilor o astfel de turnură să și spunem: „Te voi suna mai tîrziu". În nici un caz nu vom propune celui care ne-a căutat să ne mai sune o dată.

„Ceea ce a dobîndit omul matur prin experiența vieții sale și ce-l face să vadă lumea altfel de cum o vede tînărul și copilul este un fel de simplicitate a bunului simț".

SCHOPENHAUER, *„Aforisme"*

Nu se cuvine ca o persoană chemată la telefon să spună: „Sună altădată că tocmai urmăream ceva interesant la televizor".

Cel mai bine, dealtfel, este ca sunînd pe cineva la birou sau acasă, să-l întrebi dacă nu-l deranjezi, respectiv dacă îi poți răpi cîteva minute.
Dacă convorbirea se întrerupe, va forma iarăși numărul persoana care a sunat. În cazul convorbirilor interurbane sau internaționale face reclamația cel care a făcut comanda. Termină convorbirea cel care a sunat.
Se poate apela la telefonul vecinilor pentru convorbiri interurbane dacă aceștia manifestă îngăduință. În acest caz, imediat după convorbire, trebuie întrebată centrala cît costă și vom achita suma ce se cuvine.

La dans

Se pare că „dansul este de cînd lumea", dacă scene reprezentînd oameni dansînd găsim și în desenele rupestre.
Noi ne vom mărgini doar la unele aspecte legate de comportarea partenerilor la dans.
Una din regulile principale ale dansului este aceea că bărbatul invită femeia la dans. Împrejurările sînt însă multiple.
La o reuniune sau la un bal bărbații ar trebui să danseze mai întîi cu femeile cu care au venit și numai după aceea cu cunoștințele din sală.
Adresînd cuvîntul „dansăm?", bărbatul propune unei femei cunoscute invitația de a dansa. Cu cuvintele: „Vă pot invita la dans?" sau „dansați?" bărbații se adresează unor femei mai puțin cunoscute ori necunoscute. Cînd femeia este însoțită de un bărbat, cel care o invită nu-i obligat, în mod deose-

bit, să-i ceară permisiunea acestuia — trebuie însă avută în vedere prezența lui. De obicei, se procedează astfel: cel care invită se pleacă în fața perechii respective, cerînd din priviri bărbatului permisiunea de a dansa cu partenera lui. Obținînd „acordul" acestuia, tot printr-un gest de „plecăciune" se adresează direct persoanei respective.

„Pierdem totdeauna prietenia celor care ne pierd stima".

J. JOBERT, „Cugetări"

În eventualitatea că n-a cunoscut-o cu alt prilej, în momentul cînd a acceptat invitația se va prezenta. Sărutatul mîinii nu este obligatoriu, după cum apreciem tot ca depășit gestul făcut de unele persoane de-a săruta mîna între două dansuri.
După ce dansul s-a terminat, bărbatul conduce pe dansatoare la locul ei, mulțumind încă o dată printr-o plecăciune. Apoi revine în cercul cunoștințelor sale. Dacă dansatoarea dorește, îl poate reține pentru a-l prezenta persoanelor din compania ei. Dacă nu-i singur, acesta poate rămîne cel mult o jumătate de oră cu aceștia, revenind apoi la camarazii săi.
La reuniune, bal, sau alte distracții, femeia nu trebuie să refuze la dans, căci pentru aceasta a venit. Poate refuza numai atunci cînd a promis, dansul respectiv, altei persoane: „mulțumesc dar am fost deja invitată", eventual „mulțumesc, dar aș dori să mă odihnesc puțin".
Nu va accepta să danseze după aceea cu altcineva, aceasta constituind un afront la adresa celui respins.

Bărbatul nu va invita la dans o femeie necunoscută care, în mod evident, a venit în localul respectiv cu o cunoștință a sa, distrîndu-se doar cu aceasta. Trebuie să avem în vedere și faptul că invitîndu-i partenera, bărbatul respectiv rămîne singur.

Dacă bărbatul dorește ca partenera lui să danseze în seara respectivă numai cu el trebuie să convină, în prealabil, cu ea acest lucru.

E neplăcut cînd cineva invită o femeie la dans, iar partenerul răspunde în locul ei că aceasta nu dansează. E mult mai frumos, în spiritul celor amintite mai sus, să răspundă femeia.

Dacă la o reuniune au venit două fete împreună, poate fi invitată doar una dintre ele la dans, colega ei rămînînd singură. Nu se cuvine să inviți o femeie de la o masă străină dans după dans, decît în situația cînd aceasta și-a exprimat în mod expres dorința de-a fi solicitată.

Învață ca și cum ai trăi o veșnicie; trăiește ca și cum ar trebui să mori mîine".

ANAIUS

După o reuniune dansată, bărbatul conduce în mod obligatoriu partenera acasă. De la această obligație nu sînt excepții.

Întîlnindu-se un grup de cunoștințe în cadrul unei reuniuni se cuvine:

- Fiecare bărbat sa danseze cel puțin o dată cu femeile din grup, dacă nu sînt mai mult de patru; într-un grup mai mare ar fi greu de ținut socoteala.
- Dacă partenera noastră este invitată la dans de un coleg, se cuvine să dansăm și

noi cu partenera acestuia. Nu-i obligatoriu să facem acest lucru imediat.

- Cînd două perechi ocupă o masă într-un local trebuie evitată situația ca una din femei să rămînă mai mult timp singură la masă.
- În timpul dansului nu trebuie neapărat să discutăm. Dealtfel, multe din dansurile moderne nu facilitează acest lucru.

- Nu se fredonează melodia cîntată de orchestră la urechea partenerei.
- Este bine ca în momentul în care remarcăm că ne-am înfierbîntat la dans, să facem o pauză, pentru a nu ajunge să transpirăm. Dacă dansul este prea lung, de comun acord, partenerii îl pot întrerupe.
- Nu se dansează cu țigara în gură și nici cu nasturii la haină sau la cămașă descheiați.
- Dacă în timpul dansului o pereche se lovește de alta, bărbatul este cel care va cere scuze, deoarece el conduce dansatoarea și răspunde pentru amîndoi.

POSTFAȚĂ

Se știe că întreaga noastră atitudine, reacțiile în comportarea cu cei care ne înconjoară și venim în contact, mimica, zîmbetul, într-un cuvînt, modul nostru de a fi, de a vorbi, de a răspunde la cele mai elementare cerințe toate dovedesc ce fel de oameni sîntem. Ne putem mîndri cu o cunoaștere perfectă a celor mai subtile norme de comportare, dacă însă nu le aplicăm în practică pretutindeni: la locul de muncă, în familie, pe stradă, pe stadion, în concediu, pe plajă, sau în vîrful muntelui, atunci nu ne putem declara mulțumiți de noi înșine.

Rolul colectivității în educație este foarte mare. Aristotel spunea că „Întrucît statul întreg are unul și același scop, educația trebuie în mod necesar să fie una și aceeași pentru toți membrii săi; de unde urmează că ea trebuie să fie un obiect al supravegherii publice, iar nu particulare". După cum am mai afirmat, comportarea civilizată nu acceptă egoismul, dimpotrivă ne cere ca semenul nostru să fie tratat așa cum ne am dori ca acesta să ne trateze pe noi. Și cînd aceste deprinderi ne au intrat în sînge, nu ne putem comporta altfel, nu ne putem închipui că ar putea exista un alt mod de viață și de comportare.

Tradiția. Un cuvînt greu de spus în normele de comportare, îl are tradiția. Nu fiecare amănunt sau mod de comportare își găsește o motivație profundă, logică. Greu de explicat de ce nu se mănîncă peștele cu cuțitul. Probabil, pentru a nu se tăia din greșeală și osul, care apoi, poate fi înghițit.

Pînă cînd și strîngerea de mînă, atît de generalizată în cultura europeană, nu se uzitează în India și în alte țări asiatice; în alte state este pe cale de dispariție.

Istoricii spun că acest obicei s-a încetățenit la începutul Evului Mediu. În acele vremuri mîna dreaptă deschisă, fără a avea în ea ascunsă o armă, însemna intenții pașnice de ambele părți. Cel care nu avea încredere în partener, ținea mîna pe sabie.

Noile inovații tehnice, normele de igienă, înțelepciunea etc. au modificat și modifică multe obiceiuri vechi. De aceea, subliniem că normele de comportare n-au fost și nu pot fi în întregime imuabile. Nu întîmplător, V o l t a i r e spunea că: „Obiectul este făcut pentru disprețul înțeleptului".

> **„Cine vrea să schimbe obiceiurile și manierele nu trebuie să le schimbe prin legi".**
>
> M O N T E S Q U I E U, *„Spiritul legilor"*

Forma înfrumusețează conținutul. Desconsiderarea a ceea ce este obligatoriu pentru toți se răsfrînge negativ asupra celui care nu respectă norma respectivă. Ciorba poate fi, în definitiv, și sorbită, cartoful luat de pe farfurie cu mîna, poți saluta pe cineva indiferent cum, poți să nu oferi locul în tramvai

unei persoane mai în vîrstă etc. Însă... Cel care procedează astfel intră într-o „contradicție" mai mult sau mai puțin acută cu semenii săi, pentru că **„Omenia, omenie cere și cinstea, cinste"**. Omul se schimbă zi de zi. Îl modifică mediul în care trăiește, experiența acumulată și trăirile pe care le încearcă: fericirea, dragostea, atașamentul, insuccesul. Pînă cînd și „haina face pe om", spunea Quintilian **„Vestis virum redit"**.

Autodisciplina. Normele de comportare fac parte dintr-o disciplină practică care implică un autocontrol sever. Ne grăbim dar nu trebuie să îmbrîncim pe nimeni, sîntem obosiți și nu ne putem întinde pe canapea, căci avem oaspeți, ne este foame și așteptăm să se așeze toată lumea la masă etc.
Însă, odată obișnuiți cu aceste forme, printr-o autodisciplină dobîndită reușim să ne comportăm așa cum trebuie în cele mai diverse situații. Se poate spune că începînd de la lucruri mărunte, de la modul cum ne folosim de furculiță și cuțit, pînă la controlul mișcărilor și reflexele noastre, se poate ajunge la o stăpînire de sine ideală care să ne înrîurească pozitiv caracterul și comportarea. Modul de comportare este important nu numai pentru semenii noștri, ci și pentru noi înșine. Și nu-i deloc greu. F. Lock e spunea că „Sînt oameni care, printr-un exercițiu continuu, și-au modelat purtarea și și-au însușit cu atîta îndemînare toate acele mărunte dovezi de politețe și respect pe care natura sau moda le-a stabilit în societate, încît nu par artificiale, nici studiate, ci doar consecințele firești ale unei firi încîntătoare și ale unei minți bine dezvoltate".

„Omul trebuie să-şi orînduiască purtarea, gesturile ca şi inteligenţa".

E R A S M, *„Bunacuviinţă pentru copii"*

Fericirea şi comportarea. Temă asupra căreia s-au scris tratate întregi, analizată fiind din toate timpurile şi din toate punctele de vedere. Reţinem pentru cugetarea-i profund umană aprecierea marelui L. T o l s t o i care în **Testament** spunea că „Pentru a fi fericit şi a face pe alţii fericiţi, trebuie să iubim pe aproapele nostru ca pe noi înşine şi, dacă nu este cu putinţă să-i facem cele ce am dori să ni se facă nouă, cel puţin să nu-i facem ceea ce nu ne-ar place să ne facă nouă altul".

Viaţa dovedeşte că o educaţie bună şi sănătoasă cît şi capacitatea de a te comporta cu oamenii asigură jumătate din succes. Dintr-un studiu al vieţii oamenilor de seamă, americanul D a l e C a r n e g i e dovedea în 1936 că mulţi dintre marii noştri înaintaşi au reuşit să dobîndească succese repurtate datorită capacităţii de a se comporta cu oamenii, de a cîştiga simpatia acestora.

Sfaturile practice pe care le dă C a r n e g i e pentru a dobîndi simpatia sînt:

1. **Să dovedeşti o preocupare sinceră faţă de oameni.**
2. **Să zîmbeşti.**
3. **Să nu uiţi că pentru fiecare numele lui reprezintă cel mai dulce şi mai grav dintre sunete.**
4. **Fii un bun ascultător, îndeamnă-i pe alţii să-ţi povestească despre ei.**
5. **Discută cu fiecare numai lucruri cunoscute lui şi ceea ce îl preocupă.**

6. **Străduiește-te să dezvolți în fiecare simțământul valorii sale și fă aceasta în mod sincer.**

Însușirea și aplicarea acestor sfaturi ne pot conduce la o satisfacție personală căci — așa cum spunea și D i d e r o t — **„Omul cel mai fericit este acela care face fericiți pe cît mai mulți oameni".**

CUPRINS

MANIERELE SÎNT O OGLINDĂ ÎN CARE FIECARE ÎŞI ARATĂ FAŢA 5
Despre salut 5
CĂMINUL FACE OMUL 16
Despre ţinută 16
Despre cunoştinţă 22
Despre sărbători şi felicitări 23
ÎN POLITEŢE EXISTĂ FARMEC ŞI FRUMOS 30
Strada 30
Ţinuta vestimentară 34
Politeţea în mijloacele de transport 41
EXEMPLA TRAHUNT 52
Despre vizite 52
Despre conversaţie 72
Despre fumat 77
POLITEŢEA ESTE FLOAREA OMENIEI 82
În localuri şi instituţii publice 82
La telefon 96
La dans 101
POSTFAŢĂ 106

Bun de tipar: 15.II.1989; Apărut: 1989
Coli tipar: 4,666

Tiparul executat la Întreprinderea poligrafică Sibiu
Cda. nr. 018208; Şos. Alba Iulia nr. 40
România

DIN CUPRINSUL LUCRĂRII: Manierele sînt o oglindă în care fiecare își arată fața ● Căminul face omul ● În politețe există farmec și frumos ● Exemplu trahunt ● Politețea este floarea omeniei.

colecția caleidoscop
EDITURA CERES
București, Piața Presei libere, nr. 1 sect. 1
Telefon: 17 60 10, int. 2005

ISBN 973-40-0097-7

LEI 9,50